

ARV – Aktivt rovdryvern

Organisasjonsnummer: 825 731 342
Vipps: 686985
Kontonr: 1813 43 97884

ARV – Leder Jim Schelander, c/o Sandvollveien 48, 1425 Ski
Epost:post@aktivtrovdyrvern.no

KLD

Rovviltnemndene region 4 og 5, Miljødirektoratet

Dato: 23.09.2022

Klage fra foreningen Aktivt Rovdyrvern på Rovviltnemndene region 4 og 5 sin innstilling på utskyting av i alt 40 ulver i Norge i perioden 01.12.2022-15.02.2023 – 14 utenfor ulvesonen og 26 innenfor ulvesonen. Fellessak 4/22

Klagen er rettidig inngitt.

Hitsatt utdrag fra vedtaket datert 14.09.2022

«Ulven ble fredet i Norge ved kongelig resolusjon 15. mai 1973. Utgangspunktet er derfor at det ikke er tillatt å felle ulv. I Bernkonvensjonen artikkel 9 nr. 1 og naturmangfoldloven § 18 gis det likevel adgang til å gjøre unntak fra forbudet. Felling kan tillates dersom minst ett av de alternative vilkårene i naturmangfoldloven § 18 første ledd bokstavene a til f er oppfylt. I tillegg må de to vilkårene i andre ledd være oppfylt. Formålet med en lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen er å følge opp den politiske målsettingen om at ulvebestanden skal forvaltes slik at den er så nært det nasjonalt fastsatte bestandsmålet som mulig. Etter sekretariatets oppfatning vil et uttak som oppfyller vilkårene i naturmangfoldloven kunne bidra til økt tillit til forvaltningen fordi ulvebestanden forvaltes i tråd med Stortingets føringer. Et slikt uttak vil dermed kunne bidra til et dempet konfliktnivå i forvaltningen av ulv.»

Det er nylig fastslått i to rettsinstanser at bestandsmålet i seg selv ikke er tilstrekkelig begrunnelse for drap på en kritisk truet art. Tingretten og lagmannsretten konkluderer med at dette er feil lovanvendelse og deres avgjørelser er en rettesnor staten bør forholde seg til selv. I stedet har Staten anket lagmannsrettens dom av 06.07.2022 slik at dommen foreløpig ikke er rettskraftig. Staten ga seg selv tidenes lengste ankefrist fram til 15.09.2022, dette presumptivt for å sørge for at anken og saksbehandlingstid med berammelse vil gripe inn i jakttiden 0112-1502, og slik at jakt likevel kan gjennomføres; noe som må oppfattes som ren spekulativ maktutøvelse fra Statens side.

Når det gjelder bestandsmålet er dette fastsatt i Stortinget på bakgrunn av 'tenk på et tall' prinsippet og bærer preg av utelukkende lobbyvirksomhet og tendensios politikk forankret i særinteresser hos enkelt yrkes- og interessegrupper, og er således ikke forankret faglig i kunnskap om populasjonsgenetikk og hvor mange individer med hvor stor genetisk variasjon som kreves for å ha levedyktige bestander av en gitt art. Et bestandsmål skal være fundert i fagmiljøers forskningsbaserte kompetanse, ikke i politikk.

Dette bestandsmålet er dessuten i praksis de siste årene mer og mer blitt forvaltet som et maksimum, ikke et minimum. Norge er så vidt vites det eneste landet i verden som praktiseres et bestandsmål som en maksimum eller et eksakt mål på hvor mange individer det skal være av en truet dyreart. På bakgrunn av kunnskap om populasjonsgenetikk vet vi at dette maksimumet ovenikjøpet er satt altfor lavt og ikke oppfyller Norges forpliktelser til å bevare og styrke levedyktige/bærekraftige bestander av våre toppredatorer.

Vi har dessuten et ansvar for å ta vare på individer av særlig genetisk betydning. Dette for å styrke bestandens overlevelse og redusere innavlskoeffisienten. Med dagens utskytingspolitikk gjennomføres ikke dette i tråd med våre internasjonale forpliktelser. Det skytes ut streifullver på skadefelling, sågar forebyggende, uten at disses genetikk er analysert. En har flere eksempler på at genetisk viktige individer er skutt ut de siste årene og på skyting av feil individer.

Naturmangfoldsloven og Rovviltforskriften hjemler disse skadefellingene og det er ARVs oppfatning at lovteksten er tolket og strukket for å kunne hjemle skadefelling i forebyggende øyemed. Etter ARVs vurdering er slike 'skadefelling' klart i strid med Rovviltlovsforskriften §9 og Naturmangfoldsloven og Bernkonvensjonen. Her skal det dreie seg om reell skadegjører. Nå er det nok for utskyting at en ulv eller et annet truet rovvilt blir observert på et viltkamera eller ved selvsyn, for at søknad sendes og skadefelling gis. Det vises til flere slike eksempler bare denne sommeren.

Videre ser vi at rovviltnemndene vektlegger Nml § 18 c – hensyn til offentlig og samfunnsinteresser av vesentlig betydning. Her påberopes hensynet til lokalbefolkningen. For det første ser vi at flertallet av mennesker i Norge er positive, eller nøytrale, til ulv, også i ulvesonen. For det andre hensynstar en slik lovfertolkning kun en liten gruppe av særinteresser, og ikke alle de menneskene som lider stor psykisk overlast av at våre skoger rases og at våre truede arter utrykkes systematisk med statens politikk og velsignelse. Hva med alle dem som får sin livskvalitet ødelagt av utskytingen av ulver? Hele desember, jul og nyttår blir kraftig forringet for svært mange, som følge av den nært forestående massakren på en kritisk truet art? Noen ser seg nødt til å flytte midlertidig ut av sitt hjem ved reviret, for å slippe å eksponeres for jakta. Hva med dem? Drap på utrydningstruede er ikke konfliktdepende, det er meget konflikt drivende. Flere og flere også i utlandet, har fått øynene opp for Norges høyst kritikkverdige 'forvaltning' av rovvilt. Tingretten og lagmannsretten slo fast at samfunnsinteresser av vesentlig betydning, slik det forstås og praktiseres i dag, ikke er begrunnelse god nok for utskyting av kritisk truet ulv.

Innenfor ulvesonen skal ulv ha særlig vern og prioritet. Likevel er det skutt ut flere stabile familiegrupper innenfor sonen de siste årene, noe som tingretten og lagmannsretten har fastslått er ulovlig. Likevel vedtar rovviltnemndene nå å skyte ut 3 grenserevir og ett helnorsk revir i sonen kommende vinter på tross av at det er slått fast at dette er feil lovanvendelse. Dette er helt uakseptabelt på mange nivåer. Det er lovstridig, det er i strid med Naturmangfoldsloven og Bernkonvensjonen, men viktigst, det er fullstendig umoralsk og uetisk. I en tid med naturkrise og tilbakegang i alle viltarter hvor habitattap/arealtap og jakt er hovedårsakene til at viltartene strever, er dette helt forkastelig. Dette er et klart ressentiment mot kritisk truet ulv og kommer uvegerlig til å føre til en totalutryddelse av arten i nær fremtid, innenfor Norges grenser.

Samtidig som rovviltnemndene vil utradere 4 stabile ulveflokker har Sverige redusert sitt minimiværde til 170 individer. Svenske myndigheter har videre fastsatt en kvote på 75 ulver til vinteren. Dette vil være et hardt tilbakeslag mot vår felles fennoskandinaviske ulvestamme. Finnene har også nylig fastslått at de strever med for lav genetisk variasjon i sin ulvebestand. Dette betyr at vi ikke kan lene oss på våre naboland slik at de skal ta ansvaret for vår felles ulvebestand lenger, slik vi har hatt tendens til å gjøre tidligere. Vi kan ikke belage oss på at vi får tilført nye gener og nye individer gjennom migrasjon fra naboland. Dessuten pleier vi jo dessverre å skyte ut de streiferne som kommer.

De fire flokkene, Kockohonka, Juvberget, Ulvåa og Mangen er stabile familiegrupper, i alt 26 individer. Det er overhodet ingen grunn til å drepe disse utover næringsinteresser og politikk. Hurdalserklæringen slår fast at det er en målsetting å få alle truede arter over på et bedre nivå på Rødlista i Artsdatabanken innen 2030. Dette betyr at Kritisk truet ulv skal over på Sterkt truet innen 2030. Hva er myndighetenes strategi for å få dette til? Dagens praksis fører i motsatt retning.

Når Sverige ikke ville være med på å skyte ut Fjornshöjden vedtar nemndene at Mangen skal tas ut i stedet. Svenskernes begrunnelse for å spare Fjornshöjden var at det var for geografisk nær Settenreviret som består av en genetisk viktig hann og hans valper. Dette 'løser' rovviltnemndene med at Settenhannen og hans valper skal radiomerkes. Settenhannen er bedøvet og flyttet to ganger tidligere, han har hatt radiomerking før og har vært utsatt for store fysiske og mentale belastninger.

ARV legger svenskernes resonnement til grunn og vil på det sterkeste fraråde at det skal foregå utskyting av Settenrevirets naborevir Mangen. Mangenreviret har en verdi i seg selv. Hannen er den eldste vi har, med sine 7 år. Ulv i Norge lever i gjennomsnitt under 2,5 år og dødsårsaken er drept ved skyting. I tillegg har man nærheten til Setten og høy risiko for dreping av 'feil' individer, et hensyn som svenske Naturvårdsverket tar, men som rovviltnemndene glatt ignorerer.

Rovviltnemndene anses av stadig flere å være fullstendig uegnet til å ivareta det store ansvaret det er å ivareta levedyktige bestander av truede arter. De representerer alt overveiende, og med få unntak, næringsinteresser som ønsker minimalt eller ingen, rovdyr i Norge. Deres siste innstilling, som kun må oppfattes som forakt for rettens avgjørelser, flertallet av Norges befolknings positive holdninger til rovdyr, og et klart ressentiment mot arten, vitner om at vi trenger nye nemnder som består av faglig kompetente mennesker som ikke har egeninteresser av å utrydde rovdyr i Norge, men som har kompetanse til å gjøre gode vurderinger for å bevare og styrke våre rovviltbestander.

Det anmodes om at rovviltnemndene region 4 og 5 forkastes.

Ida Skjerden
Sekretær, ARV

Kopi: Jim Schelander (leder ARV)

Til Klima – og miljødepartementet

Kopi:

Miljødirektoratet

1. oktober 2022

Klage på vedtak gjort av rovviltnemndene i region 4 og 5 om felling av ulv i ulvesonen 2023

I et felles møte i rovviltnemndene i region 4 og 5 den 12. september 2022 ble det fattet vedtak om felling av 4 ulveflokker innenfor ulvesonen. Dette er fjerde året på rad at det blir fattet svært kontroversielle, og dels ulovlige, vedtak om felling av intakte ulveflokker innenfor den norske ulvesonen. Rovviltnemndene i region 4 og 5 viser ingen forståelse for at ulvejakt innenfor ulvesonen er en svært betent sak der lovgrunnlaget for felling har blitt avvist av flere rettsinstanser. At en offentlig oppnevnt nemnd ikke respekterer norsk rettssystem, er svært oppsiktsvekkende.

Det finnes ikke lovlig grunnlag for å fatte vedtak om felling av ulv innenfor ulvesonen på nåværende tidspunkt. Lagmannsretten har slått fast at man ikke kan vedta felling uten å redegjøre for klare merbelastninger som følger av de konkrete revirene man ønsker å skyte. Dette har ikke nemndene gjort. Det kommer tydelig frem av rovviltnemndenes fellingsvedtak at det er ren uvilje mot å godta tilstedeværelsen av ulv i disse områdene som ligger bak ønsket om felling. Retten har også slått fast at man ikke kan bruke oppnåelse av bestandsmålet alene som grunnlag for felling av ulv innenfor ulvesonen.

Det er et fast mønster fra de norske rovviltnemndene at de ikke tar hensyn til råd fra fagekspertisen innenfor det feltet de skal forvalte. Statsforvalteren kom med et faglig begrunnet forslag til ulvejakt innenfor ulvesonen i høst der de slår fast at de «ikke vil anbefale noe uttak kommende vinter grunnet den uavklarte rettstilstanden for dette saksområdet». Alternativt sier Statsforvalteren at det kan fattes vedtak om felling av to grenseflokker hvis man velger å ikke legge vekt på dommen i lagmannsretten. Dette faglige

rådet fra Statsforvalteren velger altså et flertatt av representantene i nemndene å doble, uten noen som helst faglig begrunnelse.

Ulvebestanden

Nemndene baserer sin fellingstillatelse av ulv innenfor ulvesonen på det de kaller «de siste dokumenterte data» om ynglinger fra nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. Denne oversikten som er fra oktober 2021 viser at det var registrert totalt 8 ynglinger det året. Av disse har 4 ynglinger forekommet i helnorske revirer og 8 ynglinger i grenserevir. Men det er viktig å legge til at 4 av disse flokkene ble skutt ut vinteren 2022 og det er dessuten grunner til å tro at ytterligere viktige individer av ulver som lever i Norge er skutt under ulovlig jakt vinteren 2021. Det er godt kjent at ulovlig avliving av ulv i Norge forekommer i stor skala. Dette er forhold som må bli tatt med i vurderingen av om staten skal tillate lovlig jakt.

Nemndene bruker i sitt vedtak altså bestandstall som inkluderer skutte og døde dyr og baserer seg på revirmarkerende par av ulv. Dette er ikke kunnskapsbasert.

Kritisk truet

Ulven er kategorisert som kritisk truet med nær mulighet for å kunne bli utryddet fra norsk natur. Dette vedtaket tar ikke hensyn til det langsiktige arbeidet for å bevare ulven som art i levedyktige bestander i sine naturlige leveområder slik naturmangfoldloven § 5 krever. Statssekretær i Klima- og miljødepartementet, Aleksander Heen, uttalte på lanseringen av den nye norske rødlista at det er et mål å flytte alle trua arter minst én kategori i forbedret retning på rødlista. Foreningen Våre Rovdyr kan på ingen måte se at dette vedtaket inneholder tiltak for å sikre et slikt mål.

Det foreligger mye kunnskap om ulven som art og det som truer den her til lands. Dette velger rovviltnemndene å se bort ifra. Hvilken kunnskap nemndene mener å besitte som overgår statsforvalteren og andre fagorganers er uvisst. Det kommer ikke frem i vedtaket.

Mangler faglig grunnlag

De norske rovviltnemndene ønsket opprinnelig å ha med grensereviret Fjørnshøjden i fellingsvedtaket, men det ønsket ikke Svenske myndigheter fordi dette reviret ligger så nært opptil det genetisk viktige Setten-reviret. Når man da trekker vedtaket om skyting av dette reviret og vedtar felling av Mangeln-reviret isteden så slår det atter en gang fast rovviltnemndenes useriøse fremtreden. Mangeln-reviret ligger også svært nærme Setten-reviret og har av norske fagmyndigheter blitt frarådet jaktet på nettopp pga faren for å skyte feil individer. Norge har kun noen få individer av genetisk svært viktige ulver og disse befinner seg i Setten-reviret. Feilskytinger av dyr fra andre revir har skjedd ved flere

anledninger de siste årene. Svenske myndigheter påpekte akkurat dette da de ikke ønsker jakt i nærheten av genetisk viktige individer. Nemndas krav om merking av alle individene i Setten-reviret må avvises da begrunnelsen for merkingen er uetisk og totalt uakseptabel.

Vedtaket til rovviltnemdene i denne saken strider helt klart mot § 8.(kunnskapsgrunnlaget)i Naturmangfoldloven.

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Rovviltnemndene velger bevisst å se bort i fra eksisterende kunnskap og velger å se bort i fra faglige råd fra de etater som besitter kunnskap innen det biologiske og økologiske fagfeltet.

Tillit til forvaltningen

Nemdene bruker stadig argumentet om at skyting av ulv «skaper tillit til forvaltningen og senker konfliktnivået». La det være helt klart: skyting av en kritisk truet art skaper *ikke* tillit til forvaltningen. Denne myten må nemndene slutte å bruke i sine vedtak. Dette er diskutert i flere rettsinstanser de siste årene, fra faglig hold, og det er slått fast at nemndene kun oppnår tillit hos den delen av befolkningen som er svært kritiske til tilstedeværelsen av ulv. Det store flertallet av befolkningen som er positive til ulv opplever rovviltnemdenes lite kunnskapsbaserte vedtak og overkjøringen av fagmyndighetene som et svik mot den seriøse forvaltningen.

Konklusjon

Vi liker å kalle oss en nasjon som er opptatt av kunnskap, men godtar gang på gang at ufaglærte nemnder fatter vedtak som strider mot både loven og kunnskapsgrunnlaget.

Av vår argumentasjon i denne saken mener vi det ikke kan fattes vedtak om felling av ulv innenfor ulvesonen kommende år fordi;

- Vedtaket kan ikke hjemles i nml. § 18, første ledd, bokstav b eller c. Innenfor revirene til flokkene er det stort sett sauer på beite innenfor gjerde og det finnes ingen vitenskapelige bevis på at eksistens av ulv påvirker offentlige interesser av vesentlig betydning. Lagmannsretten har slått fast at man ikke kan vedta felling uten å redegjøre for klare merbelastninger som følger av de konkrete revirene man ønsker å skyte.
- Rovviltnemndenes begrunnelse for uttak av de nevnte flokkene er basert på antakelser, syensing og påstander uten bevis. Dette kan ikke være grunnlag for å skyte

ut kritisk truede dyr fra norsk natur.

- Det er et klart brudd med naturmangfoldloven § 5,6, 8 og 9 å vedta en kvote for felling av ulv innenfor ulvesonen slik nemndene nå har gjort.

Det eneste lovlige vedtaket som kan fattes i år er at ingen ulvflokker innenfor ulvesonen skytes.

Alette Sandvik
Daglig leder

Handwritten signature of Alette Sandvik in blue ink on a light-colored background.

Tor Arild Esperås
Styreleder

Handwritten signature of Tor Arild Esperås in blue ink on a light-colored background.

Nettside: <https://rovdyrene.no>

05.10. 2022

Til Rovviltnemnd 4 og 5 (sfovpst@statsforvalteren.no; liser@viken.no;
sfinpost@statsforvalteren.no; stein.tronsmoen@innlandetfylke.no)

Kopi: (post@miljodir.no; Postmottak@kld.dep.no)

Klage på vedtak om lisensjakt på ulv i ulvesona i region 4 og 5. Nei til jakt i ulvesona, ulvefamiliene må få leve!

Naturvernforbundet viser til nemnd 4 og 5 sitt vedtak i Fellessak 4/22 «Fastsetting av kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023».

Møtet ble avholdt 12.09. og vi ble varslet gjennom «Varsel om vedtak i Miljøvedtaksregisteret 14.09. Naturvernforbundet har klagerett på vedtaket og klagen er framsatt innenfor tidsfristen.

Rovviltnemnd 4 og 5 vedtok på møtet å skyte fire stabile familiegrupper innenfor ulvesona. Til sammen utgjør dette inntil 26 ulver innenfor ulvesona med formål å skyte alle ulvene i revirene Juvberget, Kockohonka, Ulvåa og Mangen.

Naturvernforbundet klager på vedtaket på bakgrunn av nedenforstående argumentasjon. Vi mener at det ikke er grunnlag for ulvejakt i ulvesona i 2023.

Vi ber om at vedtaket endres og at det ikke åpnes for ulvejakt i ulvesona i 2023.

Uakseptabelt at forvaltningen legger døde ulver til grunn for beregning av kvoter

Naturvernforbundet finner det særlig alvorlig at nemndene og sekretariatet benytter brutto bestandstall uten å trekke fra de 39 døde ulvene som er kjent drept siden lisensjakta sist sesong startet den 01.12. 2021. De unnlater å vurdere bestanden ut fra at to helnorske familiegrupper, to grensefamilier samt to revirmarkerende par er skutt sist vinter. Vi kan for ordens skyld opplyse at disse døde dyrene ikke reproduserte sist sommer og at bestanden per 31.03. lå under Stortingets vedtatte bestandsmål.

To helnorske familiegrupper ble skutt vinteren 2022, Slettås og Hornmoen.

To grensefamilier ble skutt vinteren 2022, Rømskog og Borangen.

I tillegg ble to av vinterens fem revirmarkerende par skutt, Evenstad og Slem dalen.

Ved siste oppdaterte fagrapportering var det netto to (- 2 -) helnorske ulvefamilier og 7 grenseflokker, noe som betyr 5,5 ynglinger. Den norske ulvebestanden lå dermed under

Stortingets vedtatte bestandsmål både totalt og det norske (3-6 ynglinger hvorav 3 helnorske).

(Data på bestandsstatus for ulv er hentet fra «Ulv i Norge pr. 31. mars 2022 - Foreløpige konklusjoner fra bestandsovervåking vinteren 2021-2022», Rapport 4 fra Høgskolen i Innlandet, datert 13. mai 2021 (referanse 17/02289-24)).

Hovedargumenter:

Ulven er en kritiske truet art i Norge (CR, Rødlista 2021) og freda av Kongen i statsråd.

Ulvesona er opprettet for å gi ulven i Norge et areal der ulven skal få leve og forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte, slik Stortinget har vedtatt. Naturvernforbundet mener det derfor ikke må åpnes for å skyte stabile, forutsigbare ulvefamilier inne i ulvesona i 2023. Disse dyra er særlig viktige for å bevare noen individer av en kritisk truet art i Norge.

Naturvernforbundet mener det ikke finnes faglig eller juridisk grunnlag for skyting av stabile ulvefamilier innenfor ulvesona. Vi mener vedtaket er brudd på naturmangfoldloven, særlig §§ 4-10 og Bernkonvensjonens forpliktelser. Vedtaket er også i direkte konflikt med Stortingsforlikene om rovdyr, blant annet i forhold til det todelte målet siden det kun er argumentene til samfunnsinteresser som er negative til ulv som vektlegges i vedtaket og den vedtatte bestandsmålsettingen.

Nemnda hevder i sitt vedtak at kvoten «ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2023. Naturvernforbundet mener dette verken er sannsynliggjort av nemndene eller faglig godt nok vurdert ut fra en rekke faktorer. Dette anser Naturvernforbundet som betydelige svakheter og mangler når man vedtar storstilet utskyting av en kritisk truet art.

Bestandssituasjonen er langt svakere enn det nemndene har lagt til grunn og Stortingets vedtatte bestandsmål er ikke nådd når man tar bort alle døde ulver fra den kjente bestanden. Nemndene inkluderer skutte familiegrupper og døde ulver i sitt bestandsgrunnlag. Naturvernforbundet mener dette er helt feil og at kjent bestand i realiteten er betydelig mindre enn det nemndene legger til grunn.

Det er i tillegg vedtatt store kvoter for skyting av ulv utenfor ulvesonen og til sammen kan en svært høy andel ulv skytes i Norge innenfor jaktperiodene 01.12. 2022. til 31.05. 2023. Bare i region 4 og 5 er det vedtatt at inntil 40 ulver kan skytes. Dette er et svært høyt antall og begrunnelsene er ikke faglig holdbare. Vedtaket om felling innenfor ulvesona utgjør 14 flere ulver enn det sekretariatet la til grunn. Nemndene har ikke gjort noen faglig begrunnelse for konsekvenser for ulvebestandene når de vedtok en dobbelt så stor kvote. Dette er svært uansvarlig forvaltning og helt uakseptabelt sett fra et biofaglig og juridisk ståsted.

Naturvernforbundet påpeker at denne totale samlede belastningen IKKE er tilfredsstillende faglig vurdert i vedtaket, jf. § 9 og § 18 andre ledd i naturmangfoldloven. Dermed kan det heller ikke hevdes at andre deler av §§ 4 -12 er ivaretatt i vedtaket. Dermed er det heller ikke faglig holdbarhet i påstanden om at kvoten «ikke er til hinder for å nå bestandsmålet i 2023.» Vedtaket er dermed i strid med naturmangfoldloven.

Siden 01.12 2021 (da siste lisensjaktperiode startet) er 39 ulver kjent drept i Norge.

Med en bestand på kun to (- 2 -) helnorske familiegrupper og 5,5 ynglinger inkludert grenseflokker mener Naturvernforbundet at skyting av en helnorske familiegruppe og tre grenseflokker betyr at vedtaket er i strid med kunnskapsgrunnlaget og andre aktsomhetsparagrafer i naturmangfoldloven §§ 4-12. Vedtaket strider også mot Stortingets vedtatte mål om minst tre helnorske ulvefamilier.

Naturvernforbundet vil også påpeke at Settenfamilien med særdeles verdifulle gener ikke kan skjermes på en tilfredsstillende måte med jakt på f.eks. Mangenfamilien. De siste årene har det vært eksempler på alvorlige feilskytinger, der dyr fra andre/feil flokker er blitt skutt. Nemndene er svært overfladiske med å sikre Settenfamilien. Det må settes inn langt mer offensive og aktive tiltak for å sikre bevaring av denne familiegruppen, hvis vår klage om å stanse all jakt innenfor sonen i 2023 ikke blir tatt til følge.

Bakgrunn:

Naturvernforbundet viser til naturmangfoldloven og minner om at rovviltforvaltningen skal gjøres på et kunnskapsbasert grunnlag og i tråd med andre aktsomhetsparagrafer. Innenfor kunnskapsgrunnlaget ligger både naturmangfoldlovens generelle føringer, Bernkonvensjonens forpliktelser, bevaringsforpliktelser ifht CBD, aktsomhetsprinsippene §§ 4-12 i naturmangfoldloven, oppdaterte bestandsdata og biologiske/økologiske fakta og vurderinger. Bestandsutvikling både i Norge og i den totale sør-skandinaviske bestanden må legges til grunn, underlegges bedre faglig vurdering, også opp mot langsiktige bevaringspolitiske mål samt naturmangfoldloven. Vi finner det oppsiktsvekkende at nemndene ikke vektlegger viktige bevaringsprinsipper når de på en biologisk og kunnskapsbasert måte skal forvalte en kritisk truet og fredet art i norsk natur. Nemndene fokuserer nesten kun på bestandsmålet og næringsinteresser/§18 c. I tillegg legger de døde dyr og skutte familiegrupper til grunn for sine bestandsvurderinger, noe som faglig må påpekes at er helt feil!

Klima- og miljødepartementet (KLD) har ved flere anledninger påpekt at det ikke er bare bestandsmålet som skal vektlegges eller være avgjørende. Den todelte målsettingen som Stortingsforliket har fastsatt i 2004 og den entydige føring om at rovdyra skal forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte blir ikke fulgt opp på en faglig og juridisk tilfredsstillende måte for ulvens del. Dermed oppfattes nemndenes vedtak å være i strid med naturmangfoldlovens §§ 4-12.

Bernkonvensjonen sier entydig at skyting av truede arter skal være aller siste utvei når alle andre tiltak er forsøkt. Dette følger ikke Norge opp gjennom dette vedtak om å skyte vilkårlige ulver som ikke har gjort skade eller har en dokumentert unormal adferd. Alle ulvene oppfører seg som normal ulv. At enkeltdyr kan svinge innom veier eller kulturlandskap er vel kjent og helt normal adferd, og det er ikke til å unngå at enkeltdyr noen gnager kommer ganske nær bebyggelse. Slik er naturen uten at det er noe unormalt ved slik adferd. Det er heller ikke unormalt at ulv spiser elg, og mange steder i ulvesonen er det allerede for mye elg som utgjør en trussel mot biologisk mangfold, slik at om ulven har en liten begrensende effekt på elg så vil det være gunstig for biologisk mangfold i ulvesonen.

Naturvernforbundet vil understreke at Bernkonvensjonen har en rekke viktige forutsetninger, og omhandler mange flere arter enn den freda og kritisk trua arten ulv. Norge som nasjon har ratifisert den og forpliktet seg til å følge opp konvensjonen. Det er svært mange arter i Norge som skal forvaltes i tråd med Bernkonvensjonen, ikke bare ulv! Derfor er Bernkonvensjonen en svært viktig konvensjon som sammen med Naturmangfoldloven skal bevare vårt fantastiske og mest trua arts mangfold.

Konvensjonen har som mål å sørge for bevaring av ville dyr og planter og deres naturlige leveområder, i tillegg til å fremme europeisk samarbeid over landegrensene innen disse temaene. Mange arter og leveområder er truet i Europa. For å sikre at disse ikke går tapt, skal Bernkonvensjonen sikre at det tas spesielle hensyn til dem. Konvensjonen legger til grunn at hvert enkelt partsland har ansvar for å sikre levedyktige ville bestander av de artene som omfattes av liste II. Gjennom et pan-europeisk samarbeid blir det i økende grad utarbeidet handlingsplaner for utvalgte arter.

Liste I omfatter om lag 700 plantearter, både karplanter, moser og alger, som medlemslandene skal totalfredede. I Norge finnes det 52 arter som skal totalfredes. Liste II omfatter om lag 700 dyrearter som skal beskyttes mot fangst, jakt og innsamling av egg. Dette inkluderer pattedyr, fugler, krypdyr, amfibier, fisk, insekter, bløtdyr, pigghuder, koraller og svamper. 145 fuglearter, 30 pattedyrarter, et krypdyr, en amfibiart, fire øyenstikkerarter, fem billearter og tre sommerfuglearter finnes i Norge. Medlemslandene er forpliktet til å fredede artene og til å sikre deres leveområder.

Naturvernforbundet mener det er uakseptabelt å bruke ulveforvaltningen til å vanne ut verdien av Bernkonvensjonen. Naturvernforbundet understreker at begge rovdyrforlikene på Stortinget (2004 og 2011) legger Bernkonvensjonen og norsk lovverk som overordna grunnlag for forvaltning av våre fire store rovdyr. Når forvaltningen leter med lys og lykte for å finne smutthull til støtte for massiv lisensjakt på ulv, til og med vedtak om å skyte familiegruppe som vi deler med Sverige, så frykter vi at det kan sette en farlig presedens for hundrevis av andre arter i Norge.

Letjenna – foreløpig domsavsigelse: Vedtak om skyting av Letjennafamilien var ugyldig
NOAH – for dyrs rettigheter har stevnet Staten ved KLD om lisensfelling av Letjenna-reviret innenfor ulvesonen. Ulvene ble skutt under lisensjakt i januar 2020. Saken er behandlet i to rettsinstanser der staten har tapt og at vedtaket om felling var ugyldig. Staten har nylig anket saken til Høyesterett.

Foreløpig domsavsigelser skulle etter Naturvernforbundets syn likevel vært grundig vurdert, diskutert og vektlagt som en del av vedtaket, noe nemndene åpenbart har unnlatt.

Krypskyting er ikke vurdert som kritisk faktor. Krypskyting og andre ulovlige metoder for å drepe ulv står trolig for mye av dødeligheten for ulv viser forskning. Mange lederdyr i våre ulveflokker har forsvunnet på uforklarlig vis og en rekke personer er dømt de siste årene for krypskyting av ulv i Norge. Det er ingen tvil om at det foregår krypskyting av ulv i deler av Norge og årlig registreres krypskyting eller forsøk på dette på alle de fire store rovdirene og kongeørn, men her er det også store mørketall og krypskyting er vanskelig å avsløre. Dette er forhold som forvansker forvaltning og for ulv er krypskyting er en alvorlig trussel mot

bestanden. Samtidig har det vært flere rettssaker de siste årene der det er avsagt strenge straffer til personer som er dømt for krypskyting av ulv, noe som med all tydelighet dokumenterer at krypskyting er en faktor. Naturvernforbundet hadde forventet at rovdyrnemndene inkluderte krypskyting og beregnet dette som en bestandsdesimerende faktor når de skal gjøre sine vurderinger i forvaltningen av rovdyr; dvs reduserte jaktkvoter. Dette har nemndene også denne gangen unnlatt å gjøre, noe som i betydelig grad øker usikkerheten for ulvebestanden og dermed er kunnskapsgrunnlaget (naturmangfoldloven § 8) og samlet belastning på bestanden (nml § 10) på et faglig grunnlag tilnærmet umulig å vurdere. Derfor er det også merkelig, og en forvaltningsfeil, at nml § 9 om føre-var ikke vurderes. Disse følgefeilene gjør også at langsiktig overlevelse (nml § 5, forvaltningsmål) ikke følges opp på en faglig og juridisk tilfredsstillende måte.

Konklusjon:

Naturvernforbundet anser på bakgrunn av dette at det ikke finnes faglig eller juridisk grunnlag for skyting av stabile ulvefamilier innenfor ulvesona. Den norske delbestanden går nedover og ligger nå under målet som Stortinget har fastsatt.

Vi anser vedtaket som konfliktdrivende og faglig uforsvarlig. Vi mener vedtaket er brudd på naturmangfoldloven og Bernkonvensjonens forpliktelser om bevaring av en kritisk truet art. Vedtaket er også i direkte konflikt med Stortingsforlikene om rovdyr, blant annet i forhold til det todelte målet og at rovdyra skal forvaltes på en økologisk og bærekraftig måte.

Vi finner ingen viltfaglig eller biologisk begrunnelse som tilsier at jaktkvote på ulv innenfor ulvesona er forsvarlig i forhold til bevaringsansvaret vi har for en kritisk truet art (CR). Kvoten er ikke i samsvar med moderne naturforvaltningsprinsipper og møter ikke målet om langsiktig bevaring av ulven i norsk natur.

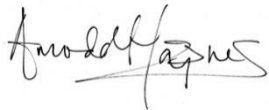
Vår klage er basert på faktisk kunnskapsstatus, bestandsutvikling, bestandens genetikk, vurderinger av biologiske og økologiske forhold, juridiske forhold etter naturmangfoldloven samt ansvar og forpliktelser knyttet til internasjonale konvensjoner for bevaring av biologisk mangfold og trua arter.

Naturvernforbundet mener at nemndenes behandling og vedtak er en meget god søknad for å avskaffe nemndene. Nemndene forholder seg ikke til Bernkonvensjonen, det foreligger klare brudd på naturmangfoldloven §§ 4-12 og det er brudd på Stortingets rovdyrforlik fra 2004. Nemndene forholder seg heller ikke til faktisk levende bestand men inkluderer skutt familiegrupper og døde ulver i sitt beslutningsgrunnlag. Manglende biofaglige vurdering av konsekvenser for bestanden og dokumentasjon av eventuell ny kunnskap som skal ligge til grunn for vedtaket er ikke gitt. Dette er et klart brudd med naturmangfoldloven og nemndenes mandat.

Vi ber med dette om at Naturvernforbundets klage tas til følge og at det ikke åpnes for lisensjakt på ulv inne i ulvesona vinteren 2023.

Mvh

Naturvernforbundet, Naturvernforbundet i Innlandet, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Naturvernforbundet i Østfold.

Arnodd Håpnes
Fagrådgiver naturmangfold
Fagleder Naturvernforbundet

Ole Midthun /s/
leder
NNV Innlandet

Nikolai Norman /s/
leder
NNV Oslo og Akershus

Håkon Borch /s/
leder
NNV Østfold

Til:

Klima- og miljødepartementet

postmottak@kld.dep.no

04.10.2022

Sendt til:

Rovviltnemndene i region 4 og 5

Statsforvalteren i Innlandet

sfinpost@statsforvalteren.no

**KLAGE PÅ VEDTAK OM KVOTE OG OMRÅDE FOR
LISENSFELLING AV ULV INNENFOR ULVESONEN
I 2023**

av 12.09.2022

NOAH - for dyrs rettigheter (NOAH) påklager med dette vedtak om kvote og område for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023, fattet av rovviltnemndene i region 4 og 5 den 12. september 2022.

Rovviltnemndene har vedtatt kvote for lisensfelling av **26 ulver med formål å skyte alle ulvene i grenserevirene Ulvåa, Juvberget og Kockohonka, i tillegg til det helnorske Manganreviret.**

NOAH ber Klima- og miljødepartementet om at rovviltnemndas vedtak om lisensfelling av hele fire ulvefamilier innenfor ulvesonen omgjøres slik at det ikke tillates noe lisensfelling denne vinteren av to hovedgrunner: 1) et slikt vedtak er i strid med lovverket. Det var en enstemmig lagmannsrett som uttrykte tydelig i sin dom fra 06. juli 2022 at det å skyte ulver i sonen primært basert på at «bestandsmålet er nådd», er imot loven og Bernkonvensjonen, og erklærte et lignende vedtak om lisensfelling av Letjenna-flokken innenfor ulvesonen i 2020 ugyldig; 2) Norge står midt i naturkrisen og det å legge avgjørende vekt på hensynet om å holde bestanden av en truet art på et politisk bestemt bestandsmål er uverdlig, kunnskapsløst og meget uansvarlig. I tillegg er rovviltnemndenes vedtak enda et skritt mot å skyve nesten hele ansvaret for å sikre levedyktighet av den sør-skandinaviske ulvebestanden over på Sverige.

Det er nå rettsinstanser som har erklært vedtaket om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen ugyldig pga. feil rettsanvendelse (dom fra Borgarting lagmannsrett er vedlagt). NOAH setter et spørsmålstegn om hvorvidt rovviltnemndene er egnet til å fungere som forvaltningsorganer dersom det ikke vises respekt for vurderinger gjort av rettssystemet. Selv om lagmannsrettens dom er blitt anket av staten og dommen dermed ikke er rettskraftig, foreligger det en stor risiko for at rovviltnemndenes vedtak bryter både naturmangfoldloven og Stortingets føringer om hvordan loven skal fortolkes og anvendes. I allfall bør man kunne forvente at myndighetene er forsiktige ved forvaltning av ulv innenfor ulvesonen hvor det skal være ynglende ulv, jf. føre-var-prinsippet i nml. § 9, og venter på en endelig rettsavklaring før nye lisensfellingsvedtak fattes. Lagmannsretten har gitt prinsipielle avklaringer om bruken av unntaksbestemmelsen «offentlige interesser av vesentlig betydning» innenfor ulvesonen og det eneste forsvarlige ville være å legge disse avklaringene til grunn inntil endelig rettsavklaring i Høyesterett. Ved å helt ignorere en dom fra en høyere rettsinstans og tillate skyting av flere familiegupper i en vernesone vil kun skape mer konflikt og vesentlig undergrave tillit til forvaltningen.

NOAH vil minne her om at ulven er kritisk truet på norsk rødlista og sterkt truet på svensk rødlista. FN erklærte i 2019 krise for naturen og de ville dyrene.¹ I 2020 forpliktet Norges politiske ledelse seg sammen med mange andre land over hele verden å stanse tap av naturmangfold innen 2030.² Norske myndigheter har satt

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2019/05/nature-decline-unprecedented-report/>

² <https://www.leaderspledgefornature.org/>. Se også <https://www.nrk.no/norge/norge-har-forpliktet-seg-til-a-reversere-tap-av-naturmangfoldet-1.15180194>

et nasjonalt mål om at ingen arter skal utryddes.³ Det er absurd at midt i en naturkrise der vi står i bresjen for en ny internasjonal naturavtale, velger rovviltneemndene å skyte nesten halvparten av bestanden av den kritisk truede ulven i Norge, innenfor en snever sone hvor disse dyrene skal ha høy beskyttelse. Miljøministeren har uttalt at «naturkrise er like alvorlig som klimakrisen», «vår tids største utfordring» som «endrer rammebetingelsen for alt liv» - men samtidig har rovviltneemndene fattet et ubegrunnet vedtak om å skyte en kritisk truet nøkkelart i en vernesone. Regjeringens målsetninger og fine ord om ivaretagelse av naturen, skal være gjeldende også for landets egne utrydningstruede nøkkelarter.

Ulvebestanden i Norge er kritisk truet, hvilket betyr at det er ekstremt høy risiko for at den dør ut i Norge. Den er også sterkt truet i Sverige. Bestanden er en av de mest innavlede i verden og mangler genetisk variasjon. Det forekommer omfattende ulovlig jakt på ulv i Norge - i tre av de 4 gjenværende helnorske revirer har det forsvunnet et eller begge lederdyrene det siste året. For de aller fleste nordmenn er dette en helt uforståelig og uakseptabel forvaltning. Myndighetene fortsetter å påstå at ulvens status som kritisk truet på norsk rødliste ikke er relevant for vurdering av ulvens overlevelse. Men en slik politisk motivert nektelse av ulvens status kan ikke avvise det faktum at ulven fortsatt står på rødlista både i Norge og Sverige. En forsvarlig forvaltning ville dermed avvente med en så omfattende og ikke minst meget konfliktskapende avskyting av ulv som ikke har noe annet mål enn å holde bestanden på et bestemt (kritisk truet) nivå.

Rovviltneemndenes forslag om å skyte til sammen fire ulveflokker innenfor ulvesonen er en latterliggjøring av den offentlige myndighet som er blitt betrodd dem etter loven. Man kan ikke ta seriøst et forslag om å drepe nesten halvparten av ulvebestanden i Norge. NOAH mener at det er helt uakseptabelt at det er vedtatt lisensfelling av Mangen-flokken som begrenser til de genetisk viktige ulvene i Setten-reviret. Under lisensfelling i 2021 og 2022 var det skutt «feile» ulver fra andre revir. Dette viser at det forekommer stor risiko for feilskyting. Rovviltneemndene vil at genetisk verdifulle individer i Setten-reviret merkes med GPS-sendere før oppstart av uttak av ulv i Mangen-reviret. Det er meget inngripende for dyr å bli fanget og bedøvet og det er alltid en risiko for at dyret ikke vil overleve. Et slikt stort inngrep vil bryte med forbud mot fangst og forstyrrelse av individer av truede arter oppført i Vedlegg II av Bernkonvensjonen, jf. Bernkonvensjonen artikkel 6, og må ha hjemmel etter Bernkonvensjonens artikkel 9. NOAH kan ikke se at et ønske om å bli kvitt med et naborevir for å holde bestanden nede på et politisk bestemt nivå, kan begrunne unntak fra det strenge vernet av ulv etter artikkel 9 i Bernkonvensjonen.

NOAH mener at det er ganske talende at rovviltneemndene har prioritert jakt over forskning ved å vedta skyting av Juvberget-ulvene som har inngått i forskningsprosjektet Skandulv over flere år. At dette «ikke kan legges særskilt vekt på» ifølge sekretariatenes innstilling, viser at myndigheten et enøyd fokus på dreping av truede rovdyrarter.

Ved å vedta hele fire ulveflokker i sonen skutt, fremstår vedtaket som polariserende tautrekking for å oppnå minst én til tre flokker i sonen skutt - og dermed videreføre praksisen om skyting av ulv innenfor ulvesonen. NOAH vil ikke se på det som noe «kompromiss» å tillate noen flokker i sonen skutt. Vi ser på det som politisk dragkamp for å normalisere skyting i ulvesonen. Det vil føre til ytterligere polarisering av situasjonen, samt en uforutsigbar forvaltning uten tillit i store deler av befolkningen. NOAH mener dermed at rovviltneemndene har grovt misbrukt sin rolle som forvaltningsmyndighet.

NOAH mener at vilkårene for lisensfelling av fire ulvefamilier (26 ulver) innenfor ulvesonen ikke er oppfylt, jf. naturmangfoldloven (nml.) § 18 og Bernkonvensjonen artikler 6 og 9 og at rovviltneemndenes vedtak bør omgjøres slik at det ikke tillates lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023.

³ <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/naturmangfold/>

1. Vedtaket oppfyller ikke vilkåret om at lisensfelling ikke vil true bestandens overlevelse

1.1. Det må foretas en vurdering av om felling truer den norske ulvebestandens overlevelse utover oppnåelse av bestandsmålet

NOAH mener at det ikke er seriøst at sekretariatet under dette vilkåret kun vurderer at bestanden etter neste yngling fortsatt vil oppfylle det nasjonalt fastsatte bestandsmålet, og at felling ikke truer den sør-skandinaviske bestandens overlevelse. Det må i tillegg foretas en vurdering av om felling truer den norske bestandens overlevelse utover bestandsmålet, jf. lagmannsrettens uttalelse om at ulven ikke bare er fredet opp til visst antall dyr eller ynglinger (s 16).

Det er dermed ikke mulig å basere vedtaket om lisensfelling av ulv på konklusjonen om at vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt så lenge Norge sikrer at bestandsmålet av 4-6 ynglinger på norsk territorium opprettholdes.

Bestanden i Norge i 2021-2022 er på 88-91 ulver hvorav kun 51-52 helnorske. Skandinavisk ulvebestand har en økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske forhold. Ulven er kategorisert som kritisk truet i Norge og som sterkt truet etter ny Rödlisting 2020 i Sverige (oppgradert fra å være sårbar etter Rödlisting 2015). Det er dermed ufattelig at det engang vurderes å drepe ulveflokker i ulvesonen som er ment å være det området hvor ulven skal være prioritert og hvor den skal være strengt beskyttet, jf. Bernkonvensjonen artikler 4 og 6 og nml. §§ 5, 6 og 15.

NOAH vil først påpeke en feil i sekretariatets saksframlegg. Sekretariatet skriver at norsk bestandsmål på 4-6 ynglinger (omregnet til rundt 40-60 individer) er det antallet ulv i Norge som svensk forvaltning legger til grunn i sine vurderinger knyttet til «gynnsam bevarandestatus». Dette gir et feil bilde av at svenske myndigheter har foretatt en vurdering av den skandinaviske ulvebestanden som omfatter den norske delbestanden. Svenske myndigheter har aldri bestilt en slik vurdering, heller ikke har forskerne gjort den vurderingen. Det finnes ikke noen vitenskapelig vurdering av hva som kunne utgjøre en levedyktig norsk ulvebestand.⁴ NOAH påpeker videre at det ikke finnes noen avtale mellom Sverige og Norge om felles forvaltning av ulv i Skandinavia som fastsetter at Norge kun er forpliktet til å sikre at det finnes 40-60 ulver i Norge (4-6 ynglinger i året).

EU-domstolen har kommet til i den såkalte Tapiola-saken at det ikke er mulig for en EØS-medlemsstat å påberope seg bestander av truede arter som finnes i naboland som ikke er EØS-medlemsstat.⁵ Hvis Sverige er rettslig forhindret fra å påberope seg ulvebestanden som finnes i Norge, oppstår det spørsmål om på hvilket grunnlag norske myndigheter kan basere sin vurdering av dette vilkåret om bestandens overlevelse på ulvebestanden som finnes i Sverige.

NOAH mener at dersom norske myndigheter kan påberope seg den hele skandinaviske ulvebestanden ved vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse, vil dette føre til en absurd situasjon hvor vilkåret alltid være oppfylt så lenge Sverige er bundet av Habitatdirektivet og dens forpliktelse om at ulvebestanden i Sverige må ha gunstig bevaringsstatus. Norske myndigheter har i klagebehandling i 2021 vurdert at «*krav om "gunstig bevaringsstatus" i henhold til EUs arts- og habitatdirektiv gir et beskyttelsesnivå som er strengere enn naturmangfoldlovens og Bernkonvensjonens krav, og at også et uttak som innebærer en bestandsreduksjon ut over "gunstig bevaringsstatus", vil kunne være i overensstemmelse med naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen*». Samtidig har myndighetene nektet å foreta en nærmere vurdering av hva som utgjør bestandsreduksjon ut over "gunstig bevaringsstatus" som kunne være i overensstemmelse med

⁴ Det å basere vurderingen om vilkåret «ikke truer bestandens overlevelse» på en utredning som kun nevner det norske bestandsmålet er ikke seriøs forvaltning. Stortinget vedtok bestandsmålet i 2004 som et politisk mål uten noen forankring i biologisk utredning.

⁵ C-674/17, avsn. 60. Case C-674/17, Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-674/17> (10. oktober 2019).

naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen. NOAH mener at det er helt avgjørende at den vurderingen er en del av beslutningsgrunnlaget.

Som sagt ovenfor er det ikke mulig å fatte vedtak om lisensfelling uten at det foretas en vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse ville være oppfylt når man ikke kan påberope seg ulvebestanden som finnes i Sverige. Så lenge den vurderingen mangler, lider vedtaket av grov saksbehandlingsfeil.

1.2. Genetisk tilstand av den skandinaviske ulvebestanden tåler ikke lisensfelling av hele familiegrupper

SKANDULV viser i sin rapport til Naturvårdsverkets femårig plan för genetisk förstärkning 2016-2020 hvor det er lagt til grunn:⁶ «Eftersom ett genflöde inte skett under mer än sju år före 2016 kommer det under fem vargenerationer under det närmaste århundradet att behövas minst två reproduktioner mellan nya invandrade vargar, som inte är nära besläktade med varandra, och skandinaviska vargar. I nuläget, med årets reproduktion i Tunturireviret, har det skett en sådan.»

Det er i tillegg er forutsetning om at «Årsungarnas överlevnad till reproduktiv ålder är minst lika bra som de skandinaviska valparna».⁷

NOAH mener at det ikke er mulig å konkludere fra det som er skrevet i saksfremlegget at femårs-regelen er oppfylt. Dette betyr at den riktige konklusjonen bør dermed være at lisensfelling av ulv innenfor sonen ikke bør tillates pga. den genetiske tilstanden av skandinavisk ulvebestand. NOAH vil påpeke at forvaltningsorgan har utrednings- og informasjonsplikt etter forvaltningsloven § 17 første ledd, og som følge skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Rovwiltneemndene har ikke opplyst en av de mest vesentlige aspektene ved vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse. Vedtaket lider dermed av grov saksbehandlingsfeil.

NOAH påpeke at innavlskoeffisienten har økt fra 0,23 til 0,24 i 2021/2022. Som man har sett fra tidligere er sannsynligheten for at innvandrede ulver reproducerer seg med suksess slik at deres avkom i sin tur bidrar i bestanden, ganske lav. Det er dermed klart at det ikke finnes grunnlag for å påstå at man er i rute med den 5-års regelen. Bestanden bør dermed være mye større for at den skal overleve. Ifølge svenske myndigheter kan en økt bestandsstørrelse minske disse risikoene i en viss grad⁸. Det er skrevet i St. Meld. 21 (2015-2016) «Ulv i norsk natur» på side 73: «Naturvårdsverket viser til at dersom det ikke er innvandring og reproduksjon av nye immigranter (og derav ingen genetisk utveksling) med skandinaviske ulver må den skandinaviske ulvepopulasjonen bestå av minst 1700 ulver for å kunne anses å ha gunstig bevaringsstatus.»

Den direkte effekten av den høye innavlsgraden er at skandinaviske ulver har mindre valper og disse overlever i mindre grad. Øystein Flagstad har uttalt følgende:⁹ «Det vi ser er at foreldrepar som er sterkt innavlede får færre unger. En mindre andel av ungene vokser opp. Det nære slektskapet ser ut til å påvirke overlevelse hos valper og reproduksjon hos voksne ulver.»

Ifølge føre-var prinsippet må man ta hensyn til denne kunnskapen. NOAH mener dermed at ulvebestanden som er så innavlet som den skandinaviske ulvebestanden er og som ikke har fått inn nye gener i bestanden de siste 15 årene, ikke kan bedømmes å ha «gunstig bevaringsstatus».

NOAH mener at dette er enda et aspekt som tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt, og ikke tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig

⁶ Naturvårdsverket. 2016. Femårig plan för genetisk förstärkning 2016 - 2020. Rapport från Naturvårdsverket, NV-02544-15. 21 s.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ <https://forskning.no/rovdyr-ny/ekstrem-innavl-hos-norske-og-svenske-ulver/306558>. Se også Kardos, M., Åkesson, M., Fountain, T., Flagstad, Ø., Liberg, O., Olason, P., ... & Ellegren, H. (2018). Genomic consequences of intensive inbreeding in an isolated wolf population. *Nature ecology & evolution*, 2(1), 124-131.

før vedtak treffes. Sekretariatets vurdering unnlater å ta hensyn til noen svært viktige elementer som har ført til at vedtaket lider av grov saksbehandlingsfeil.

1.3. Ulovlig jakt

Skogen og Krange henviser til skandinavisk ulveforskning som «*har beregnet at så mye som halvparten (51 %) av dødsfallene i den skandinaviske ulvepopulasjonen skyldes ulovlig jakt*» og at «*det gjør illegal jakt til den aller viktigste dødsårsaken hos ulv ...*».¹⁰

Det er vanskelig å vite eksakt hvor stort omfang illegal jakt har i Norge, men faktagrunnlag til rovviltnemndas vedtak tyder klart på at dette er omfattende. Nemlig har i tre av de 4 gjenværende helnorske revirer forsvunnet et eller begge lederdyrene det siste året.

NOAH henviser videre til den nyeste forskningen om illegal jakt hvor det omtales at den såkalte «*cryptic poaching*» er nedvurdert eller helt ignorert av myndighetene, men at den kan utgjøre en stor del av illegal jakt og ha vesentlige påvirkninger på bestandene av ulv.¹¹ «*Traditional time-to-event models in wildlife science discard or censor data from marked animals that disappeared (no collar or carcass recovered) as uninformative. This approach fails to account for the high certainty attached to rates of legal causes of death compared to the low certainty about rates of other causes that are not well reported, including the least documented form termed cryptic poaching. Instead, the assumption that individuals that are lost-to-monitoring suffer from similar hazards and endpoints as monitored individuals, or survive through migration or dispersal, produce systematic biases. These biases may underestimate mortality and its anthropogenic component (...)*»

NOAH mener at dette er enda et aspekt som tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt, og ikke tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Sekretariatets vurdering unnlater å legge noe vekt på dette aspektet og vedtaket lider dermed av grov saksbehandlingsfeil.

1.4. Andre viktige momenter

NOAH vil understreke at vurdering av vilkåret om bestandens overlevelse ikke kan være en ren matematisk beregning. Det er nettopp stabile flokker som i særlig grad bør spares fra drepning siden det ikke er mulig å bygge opp en levedyktig ulvebestand kun basert på «genetisk viktige» individer. Ulven er et sosialt dyr, noe som betyr at bestanden er levedyktig når de sosiale strukturene i bestanden er sterke. Å skyte hele ulveflokker er direkte kontraproduktivt for ivaretagelse av langsiktig levedyktighet og genetisk mangfold i ulvebestanden.

Ulver er høyt sosiale og intelligente dyr, noe som betyr at ulveflokkens stabilitet er viktig for å lære avkom til å jage sine naturlige byttedyr i skogen og holde seg unna menneskelige infrastruktur. Vedvarende skyting av ulveflokker fører til sosiale og fysiologiske endringer som ikke er positive når målet er å ha en levedyktig ulvebestand og en ulvebestand med minst mulig konflikt - dette understrekes av forskning:¹²

«*(...) the higher progesterone we detected in female tundra-taiga wolves compared with forest wolves is consistent with increased reproductive activity because of social disruption as well as established numeric responses of wolves to high mortality rates (...)* Hunting can also decrease pack size, which results in altered predation patterns, increased time spent defending kill sites from scavengers and may lead to increased conflict with humans and livestock (...) The potential physiological effects of substantial, human-caused mortality suggest that hunting could be causing changes in reproductive structure and breeding strategy, as well as imposing chronic stress. Though increased reproduction might be viewed as a positive response of wolves to population reductions, the implications on lifetime reproductive output and generational survival of

¹⁰ Krange, O. Skogen, K. 2019. Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. NINA Rapport 1663. Norsk institutt for naturforskning.

¹¹ Santiago-Ávila, F. J., Chappell, R. J., & Treves, A. (2020). Liberalizing the killing of endangered wolves was associated with more disappearances of collared individuals in Wisconsin, USA. *Scientific reports*, 10(1), 1-14.

¹² Bryan, H. M., Smits, J. E., Koren, L., Paquet, P. C., Wynne-Edwards, K. E., & Musiani, M. (2015). Heavily hunted wolves have higher stress and reproductive steroids than wolves with lower hunting pressure. *Functional Ecology*, 29(3), 347-356.

offspring as compared with undisturbed populations are unknown. However, a predicted outcome of such population disturbances is the loss of genetic diversity that can lead to a decrease in individual fitness and evolutionary potential, as well as an increased risk of population extinction (Frankham, D. & A. 2002; Leonard, Vila & Wayne 2005). Indeed, elevated stress and reproductive hormones in hair or feathers have been associated negatively with fitness (Koren et al. 2011) and proxies of fitness (Macbeth et al. 2012; Bryan et al. 2013b). Moreover, chronic stress may have evolutionary consequences for wolf populations via epigenetic, intergenerational changes (McGowan & Szyf 2010; Cao-Lei et al. 2014).»

NOAH mener at negative effekter fra skyting av ulveflokker er et viktig aspekt som tyder på at det er grunnlag til å være føre-var i vurdering av hvorvidt vilkåret om bestandens overlevelse er oppfylt. Dette taler også for at det ikke bør tillates lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Vedtaket unnlater å vurdere de negative effektene. Dette har ført til at vedtaket lider av grov saksbehandlingsfeil.

1.5. Konklusjon

NOAH påstår at rovviltneemndenes vurdering av at lisensfelling av ulvefamilier innenfor ulvesonen ikke vil true bestandens overlevelse er feil. I tillegg lider den delen av vedtaket av flere grove saksbehandlingsfeil. Disse feilene har virket bestemmende i vedtakets innhold og vedtaket er dermed ulovlig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41.

2. Det finnes ikke noen materielt grunnlag for lisensfelling etter nml. § 18 første ledd bokstav c

2.1. Vernehensynet må fortsatt veie tungt selv om bestandsmålet er oppnådd

Både tingretten og lagmannsretten erklærte vedtaket om lisensfelling av Letjenna-ulvene ugyldig pga. feil rettsanvendelse - dommerne mente at bestandsmålet hadde fått helt avgjørende betydning i vurderingen og at departementet hadde dermed lagt til grunn en lavere terskel i vedtaket enn det lovgiver har forutsatt. Lagmannsrettens dom er avsagt i en sak som handler om like forholdene og nesten identisk begrunnelse for felling, med den forskjellen at det faktiske grunnlaget til rovviltneemndas nåværende vedtak sannsynligvis er enda tynnere enn det var i Letjenna-saken - det er ikke noe spesielt med de konkrete revirene som vurderes for felling, men det rene faktumet at det er fast forekomst av ulv (i et bestemt område) innenfor ulvesonen.

Lagmannsretten legger til grunn i sin dom fra 6. juli 2022 at «Ulven er ikke bare fredet opp til visst antall dyr eller ynglinger» (s 16) og at «vernenivået må være betydelig høyere innenfor ulvesonen enn utenfor». Ifølge retten utledes et slikt høyere vern av at «ingen kan ha en berettiget forventning om at ulv ikke skal ta opphold på varig basis i ulvesonen, i motsetning til det som gjelder utenfor» (s 12).

Lagmannsretten har vært tydelig om at generelle trekk ved ulvesonen ikke kan begrunne unntak etter nml. § 18 første ledd bokstav c: «Etter lagmannsrettens syn er det uttrykk for feil rettsanvendelse når departementet har lagt til grunn at slike generelle trekk ved ulvesonen som sådan kan begrunne uttak av ulv. Dette innebærer i praksis at man styrer utelukkende etter bestandsmålet, ved at man forutsetter at enhver forekomst av ulv i ulvesonen utover bestandsmålet automatisk vil utgjøre en belastning av «vesentlig betydning».» (s 20).

Retten legger til grunn i samsvar med Høyesterettsdommen fra mars 2021 (HR-2021-662-A) at ulvesonen er uttrykk for en «interesseavveining i forkant». Det betyr at de generelle verneinteresser og de generelle offentlige interesser allerede er blitt avveid mot hverandre og at opprettelsen av ulvesone er et utfall av denne avveiningen. Dette får følger for den konkrete interesseavveiningen som må gjøres under unntaksbestemmelsen - de kontroversielle og konfliktskapende aspektene ved at det forekommer ulv i ulvesonen på varig basis er hensyntatt ved den selve opprettelsen av ulvesonen. Retten skriver på side 14: «Ulvesonens eksistens og de ulemper denne i seg selv medfører, vil på dette stadiet være et gitt faktum». Med andre ord må disse «ulempene» aksepteres og kan ikke gjenbrukes for å svekke ulvens vern i sonen. Retten klargjør at interesseavveiningen etter unntaksbestemmelsen må ta utgangspunkt i «belastninger som har en slik karakter eller omfang at det går utover det minimum av som med rimelighet må forventes ene og alene av at det er opprettet en ulvesone» (s 14).

Lagmannsretten uttaler videre på side 14: «Interesser og argumenter som taler mot opprettelsen av ulvesonen som sådan, vil derfor ikke være relevante i det andre leddet i interesseavveiningen. Heller ikke belastninger som er en direkte følge av at det er opprettet en ulvesone som sådan, kan tillegges nevneverdig vekt på dette stadiet. ... Adgangen til uttak er betinget av at det kan påvises merbelastninger som går utover det som følger alene av at området inngår i ulvesonen. Å påvise at denne høyere terskelen for felling er oppfylt, krever i praksis en viss grad av konkretisering.»

Rettslig sett er det ikke tilstrekkelig å legge vekt på slike generelle påståtte ulemper fra tilstedeværelse av ulv innenfor ulvesonen for at den høye terskelen til lisensfelling innenfor ulvesonen vil være oppfylt. Generelle påstander om at det er belastende å leve i et område hvor det forekommer ulv og hvor det er politisk vedtatt at det skal være ulv, kan ikke begrunne unntak etter nml. § 18 første ledd bokstav c. I det motsatte tilfellet vil det bety at det alltid skal være grunnlag for unntak etter nml. § 18 når bestandsmålet for ulv er oppnådd og at det faktisk aldri finnes noen andre løsninger. Dette bryter vilkårene for unntak i loven. Lagmannsretten skriver på side 16: «Dersom bestandsmålet alene skulle være avgjørende for spørsmålet om fellingsadgang, ville de andre betingelsene for unntak fra fredning etter lovens § 18 miste enhver praktisk betydning. Naturmangfoldloven kan ikke forstås slik at bestandsmålet, som på vedtakstidspunktet ikke engang var nevnt i lovteksten, skal gis forrang og tilsidesette de vilkårene som følger av lovtekstens ordlyd.»

Dersom den høye terskelen er erstattet med interesseavveining av dynamisk karakter hvor bestandsmålet tillegges avgjørende vekt, betyr det at den geografisk differensierte forvaltningen brukes kun i tilfeller man vil påberope seg lav terskel for felling utenfor sonen. Dersom man velger å anvende prinsippet kun i områder som faller utenfor ulvesonen, men ikke innenfor ulvesonen, mister prinsippet hele sin betydning. Det faktum at bestandsmålet er oppnådd, kan ikke automatisk føre til at det høyere beskyttelsesnivået av ulv innenfor ulvesonen fjernes. I det tilfellet vil ulvesonen faktisk været opphevet.

Lagmannsretten skriver på side 18 i dommen: «Oppnåelse av bestandsmålet medfører heller ingen presumsjon for fellingsadgang innenfor ulvesonen, slik det motsetningsvis gjør utenfor ulvesonen. I motsatt fall ville terskelen for felling ha blitt den samme innenfor som utenfor ulvesonen, og prinsippet om soneforvaltning ville miste sin betydning. At det ikke gjelder en presumsjon for felling, innebærer at det må påvises tilstrekkelig tungtveiende grunner for felling, og disse må komme i tillegg til at bestandsmålet er nådd.»

2.2. Det er ikke påvist noen tilstrekkelig tungtveiende grunner for lisensfelling av de utvalgte revirene

Det er dermed kun de spesielle belastningene knyttet til konkrete ulvrevir som kan gå inn i den konkrete vurderingen av unntaksbestemmelsen. Heller ikke kan antallet dyr eller stabilitet i reviret i seg selv begrunne uttak: «Antallet dyr og stabilitet i reviret er imidlertid ikke i seg selv et tilstrekkelig argument for felling innenfor ulvesonen, så lenge dette ikke også har gitt seg utslag i konkrete belastninger som går utover den minimumsbelastning opprettelsen av ulvesonen i seg selv medfører.» (s 22).

De vurderingene som er gjort av sekretariatet og rovviltnemndene handler kort sagt om at det finnes ulv i ulvesonen. Det er viktig å påpeke at det er feil rettsanvendelse når man begrunner lisensfelling av revir med den generelle samfunnskonflikten forbundet med ulv. Lagmannsretten uttaler på side 22 i sin dom: «Den konflikten departementet her viser til, later i realiteten til å være et antatt utslag av den generelle samfunnskonflikten forbundet med ulv, og ikke en konkret observert konflikt i tilknytning til Letjennareviret. Som nevnt under punkt 4 ovenfor, vil ulvesonen som sådan kunne være konfliktskapende. Dette kan ikke alene begrunne uttak av ulv i det enkelte tilfellet.»

Lagmannsretten uttaler på side 15: «En henvisning til offentlige interesser av rent generell karakter, og som ikke er tilknyttet det enkelte reviret, vil ikke være tilstrekkelig. Grunnen til dette er at slike generelle interesser til en viss grad er nedprioritert og må vike i ulvesonen. En henvisning til slike generelle interesser vil derfor ikke i seg selv kunne forklare hensynet til ulven likevel må vike i det enkelte tilfellet. Dersom det ikke er mulig å identifisere og gjøre rede for konkrete og særskilte belastninger forbundet med den ulvegruppen det er

aktuelt å felle, vil de interesser som tilsier felling innenfor ulvesonen normalt ikke være tilstrekkelig tungtveiende.»

Op på side 18: «Vekten av de offentlige interesser som taler for uttak, må basere seg på en konkret vurdering av blant annet hvilke belastninger de ulvene som skal felles medfører for beite- og jaktinteresser, psykososiale forhold, og konflikt- og tillitsnivå. Dette vil også medføre en nødvendig vurdering av hva man oppnår ved å felle ulven. Denne vurderingen kan ikke forenkles ved at det stilles likhetstegn mellom på den ene siden at bestandsmålet er nådd, og på den andre siden at ulvestammen er så stor og belastende at det er nødvendig med uttak.»

I vedtaket ser man at rovviltnemndene begrunner lisensfelling i ulvesonen med «belastningene» ved at ulv i det hele tatt eksisterer «over bestandsmålet». I praksis betyr det at ulv i ulvesonen skytes fordi de er ulver og lever i ulvesonen. Sekretariatets innstilling ift. ulveflokkene Juvberget og Kockohonka og rovviltnemndenes «begrunnelse» ift. ulveflokkene Ulvåa og Mangen redegjør kun for de generelle ulemperne fra tilstedeværelse av ulv i de nevnte revirene som beitenæring, jegermiljøet og noen deler av lokalbefolkningen opplever. Det er ikke vist at det er noe spesielt med disse ulvefamiliene som gjør at de er mer konfliktfylte enn andre. Sekretariatet antar i stedet at det er konflikter knyttet til beitebruk, samt jakt som fritidsaktivitet og næringsvei, i større eller mindre grad gjeldende innenfor alle revirene. Ift. ulverevirene Ulvåa og Mangen redegjør rovviltnemndene for at «Beitebruk som ikke får nyttiggjort hele utmarka fører til matsvinn og bidrar til avvikling av kulturlandskapet. I sin konsekvens har dette betydning for næringsgrunnlag og bosetting i hele landet.» Det er ikke mulig å forstå hva slags matsvinn rovviltnemndene sikter til. I 2019 rapporterte NRK om store mengder av sauekjøtt som står i fryselageret og det er denne overproduksjonen av sauekjøtt som fører til betydelig matsvinn. Når det gjelder endringer i landbruk og andre samfunnsstruktur, er det ikke noen grunn til å gi skylden for disse endringene til ulven. Det er andre samfunnsendringer og ikke minst landbrukspolitikken som har bidratt til den påståtte avviklingen, og det å fremstille ulven som en årsak til disse endringene er ubegrunnet og villedende.

Tap av sau til ulv er for øvrig det laveste som er registrert siden 2008 - i 2022 har det vært dokumentert kun en skade på sau forårsaket av ulv innenfor ulvesonen.

Secretariatet bemerker i flere steder i sin innstilling at felling av revirer innenfor ulvesonen ikke vil være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område. Den «vedvarende belastningen» har tydeligvis ikke noe med de konkrete revirene eller de spesielle omstendighetene rundt revirenes tilstedeværelse å gjøre, men med det faktum at det er opprettet en ulvesone hvor det skal være forekomst av ulv på permanent basis. For øvrig - hvis fjerning av ulv i de utvalgte revirene ikke er en løsning siden det snart vandrer inn nye ulv, bør det ikke igangsettes noen lisensfelling. Lagmannsretten har uttalt seg følgende: «Ulvebestanden i ulvesonen, og dermed de belastninger denne medfører for enkelte, må nødvendigvis være «vedvarende» dersom Norges forpliktelser til vern av ulvebestanden skal overholdes.» (s 22)

Det å beholde stabile ulveflokker bør på alle kanter være foretrukket, særlig av dem som er opptatt av forutsigbarhet og konfliktredusering - det er ulv fra stabile ulveflokker som har mest forutsigbar områdebruk, mens det tar tid inntil innvandrede streifulver tilvenner seg i et område. En annen studie har kommet til at selv om skyting av hele ulveflokker reduserer størrelsen av bestanden, kan den sosiale forstyrrelsen som oppstår som følge av uttak av reproduktive individer føre til en økning i antallet flokker i området.¹³

NOAH vil rette kritikk mot det at rovviltnemndene har unnlatt å vurdere at stabile ulveflokker har en mer forutsigbar områdebruk, og ved å skyte stabile flokker kan man gjøre situasjonen «verre» i forhold til vandring av ulver. Som kjent har ulver som nylig har kommet i et område mindre forutsigbar områdebruk og adferd enn ulveflokker som har vært etablert der i lengre tid.¹⁴

¹³ Fernández-Gil, A., Naves, J., Ordiz, A., Quevedo, M., Revilla, E., & Delibes, M. (2016). Conflict misleads large carnivore management and conservation: brown bears and wolves in Spain. *PLoS ONE*, 11(3), e0151541.

¹⁴ Suutarinen, J., & Kojola, I. (2017). Poaching regulates the legally hunted wolf population in Finland. *Biological Conservation*, 215, 11-18.

Både sekretariatene og rovviltnemndene har stilt likhetstegn mellom på den ene siden at bestandsmålet er nådd, og på den andre siden at ulvestammen er så stor og belastende at det er nødvendig med uttak uten å påvise konkrete og særskilte merbelastninger forbundet med de konkrete ulverevirene. Det er heller ikke redegjort hva man oppnår med skyting av ulveflokkene. Rovviltnemndene har dermed ikke påvist noen tilstrekkelig tungtveiende grunner som kan gi grunnlag til unntak fra det strenge vernet av ulv etter nml. § 18 første ledd bokstav c.

2.3. Vedtaket mangler en vurdering av mulige negative effekter av lisensfelling av ulv på holdninger til ulv, konfliktdemping og tillit til rovviltforvaltning

NOAH mener at det fremstår klart at rovviltnemndene i sine vurderinger har lagt hovedvekt på det faktum at bestandsmålet for ulv er oppnådd - noe som ikke kan være grunnlag for å tye til unntaksbestemmelsen. NOAH mener at rovviltnemndene med en slik tilnærming har skapt mer konflikt i rovviltforvaltning og muligens også økt risiko for ulovlig jakt på ulv i Norge. Samtidig har rovviltnemndene ikke vurdert mulige negative effekter av sine vedtak - når man baserer valg av ulveflokker som kan felles på faktum at det har vært ulver over lang tid i et område, gir man et signal om at ulvebestandens tilstedeværelse og størrelse i seg selv er problematisk og bør reduseres.

NOAH hevder at skyting av ulv innenfor ulvesonen pga. at bestandsmålet er oppnådd, setter konflikten i enda steilere spor. Det gir også en forventning i noen deler av samfunnet om at ulver skal skytes pga. ulvens blotte tilstedeværelse. NOAH henviser til forskning publisert i 2020 hvor forskerne konkluderte med at ulovlig jakt på ulver økte etter at myndigheter ga større adgang til legal jakt på den truede ulvebestanden.¹⁵ Santiago-Avila og al. viste i sin forskning at selv om avdekkede tilfeller av krypskyting gikk ned i noen grad etter at legal jakt på ulv var innført, var den nedgangen veid opp av en enda større økning (11-34%) i risiko og tilfeller av forsvinning av ulv. Santiago-Avila og al. kaller dette «*facilitated poaching*» som innebærer følgende: «*would-be poachers respond to the policy changes as a signal to increase their activities, possibly associated with cognitive processes relating to values (e.g., lower value of wolves in the eyes of would-be poachers), social norms (e.g., greater acceptability of poaching, or less enforcement against poaching), or perceived control (e.g., would-be poachers perceive themselves helping authorities to kill wolves). This hypothesis is supported by four quantitative surveys of residents of Wisconsin from 2001 to 2013 and two qualitative focus groups from 2011 to 2012, which revealed increased inclinations to poach after Wisconsin wolf policies liberalized killing (...)*»

Med andre ord kan potensielle krypskyttere tolke slike endringer i ulveforvaltning slik at beskyttelse av truet ulv har lavere verdi for myndighetene som følge av en politikk hvor myndigheter tillater skyting med begrunnelser som antyder at ulvebestanden er for stor (til tross for truet status). Disse resultatene fra forskning bør tas på alvor og være en vekker for norske politikere som fortsetter å påstå at det er «for mange ulv» i Norge.

NOAH er også kjent med resultater av undersøkelsene fra 2017 og 2018 om sammenheng mellom ulovlig jakt og økning i ulvebestand som ble gjennomført i Finland.¹⁶ Ifølge disse undersøkelsene gikk sannsynligheten for ulovlig jakt ned etter at myndighetene tillot jakt på ulv, men samtidig økte sannsynligheten for ulovlig jakt i takt med økning i antall gitte tillatelser for felling av ulv. Forskerne forklarte dette med en tallmessig nedgang i antall ulver som var utsatt for risiko for krypskyting, siden disse ulvene ble skutt under lovlig jakt før de kunne bli jaktet ulovlig. Grunnen til nedgang i krypskyting var dermed ikke økt toleranse for ulv, men ganske enkelt at det fantes færre ulver som kunne bli gjenstand for potensiell ulovlig jakt.

NOAH mener at denne nye kunnskapen bør tas med ved klagebehandling og må være et av flere grunnlag til å ikke tillate lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen. Det er viktig at departementet vurderer hvilket budskap

¹⁵ Santiago-Ávila, F. J., Chappell, R. J., & Treves, A. (2020). Liberalizing the killing of endangered wolves was associated with more disappearances of collared individuals in Wisconsin, USA. *Scientific reports*, 10(1), 1-14.

¹⁶ Suutarinen, J., & Kojola, I. (2017). Poaching regulates the legally hunted wolf population in Finland. *Biological Conservation*, 215, 11-18. Suutarinen, J., & Kojola, I. (2018). One way or another: predictors of wolf poaching in a legally harvested wolf population. *Animal Conservation*, 21(5), 414-422.

dreping av ulveflokker for å holde bestanden «nede på bestandsmålet» eller å tømme revirer for ulv siden det har forekommet ulv der «for lenge», sender til allmennheten generelt og spesielt til disse delene av samfunnet som i utgangspunktet støtter eller ser positivt på ulovlig jakt. Ifølge studien gjennomført av NINA og publisert i 2019 finner 8 prosent av befolkning i Norge at det er fullstendig akseptabelt å skyte ulv ulovlig, og meningen var også delt av 7 prosent i jegerutvalget og 12 prosent i lokalsamfunnsutvalget.¹⁷ 16% uttrykker en klar aksept for ulovlig jakt. Krange og Skogen påpeker at et ikke ubetydelig mindretall ikke er helt avvisende til at det å skyte ulv ulovlig noen ganger kan være akseptabelt. NOAH mener disse svært urovekkende resultatene kan ses i lys av de siste års forvaltning og politiske debatt, som gjennomgående har fokusert på at tilstedeværelse av ulv er et «problem», og sett bort i fra andre løsninger på konflikt som medfører økt toleranse for ulv.

Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Så lenge en viktig del av kunnskapsgrunnlaget er utelatt fra interesseavveining under nml. § 18 første ledd bokstav c, er denne plikten i forvaltningsloven § 17 brutt. NOAH mener dermed at vedtaket lider av grov saksbehandlingsfeil.

2.4. Vedtaket mangler vurdering av interessene til disse delene av samfunnet som er positive til ulv

Lagmannsretten legger til grunn i sin dom på side 22-23: *«Lagmannsretten kan ikke se grunnlag for et eventuelt synspunkt om at ethvert avvik fra bestandsmålet vil være konfliktskapende og svekke tilliten. Som påpekt vil det være feil rettsanvendelse dersom man forvalter bestanden utelukkende på grunnlag av bestandsmålet. Dette blir ikke mindre feil dersom man begrunner samme styringsprinsipp med et eventuelt postulat om at enhver annen måte å forvalte bestanden på vil være konfliktskapende.»*

NOAH mener at rovviltnemndene burde ha tatt hensyn til interessene som ser positivt på tilstedeværelse av ulv ved vurdering av materielt grunnlag til felling under nml. § 18 første ledd bokstav c. Siden vedtaket mangler en vurdering av både biologiske, samfunns- og næringsmessige fordeler av å ha (stabile) ulveflokker i området, lider vedtaket av grov saksbehandlingsfeil. Lagmannsretten har uttalt i sin dom på side 23: *«Det kan ikke anses som en relevant form for konfliktdemping eller tillitsskapning dersom forvaltningen søker å unngå kritikk fra den ene siden i ulvedebatten, på bekostning av synspunktene til den andre siden.»*

NOAH oppfatter det som meget provoserende at sekretariatene legger til grunn at «et uttak av de to grenserevirene Juvberget og Kockohonka til en viss grad ivareta interessene på begge sider i konflikten» fordi bestanden forvaltes mot den øvre delen av bestandsmålet. Dette fremstår for NOAH at sekretariatene er svært uvitende om hva konfliktene i ulveforvaltning og i de konkrete områdene handler om og hvordan myndighetene selv bidrar til å øke konfliktnivået.

NOAH reagerer på at det ikke legges vekt på NINAs forskning over flere år, som viser at også i områdene med ulv er et stort flertall positive til ulv. Forskningen viser at den største gruppen i disse områdene er de som liker ulven godt (ca. 36%), mens de som misliker ulven sterkt utgjør et klart mindretall (ca. 13%). Hele 60% uttrykker at de liker ulv. I stedet for å legge slik forskning til grunn, skaper nemndene et inntrykk av at oppfatningen av «belastning» er sterkest. Vi ser videre at enkelthistorier fremheves som en form for «bevis» på dette narrativet i politisk offentlig debatt.

Vi vil i den anledning gjøre oppmerksom på at NOAH nå selv samler slike «historier» for å vise frem både de positive opplevelsene med ulv, og ikke minst belastningen som ulvejakt medfører. Den helt reelle belastningen som mange føler ved at kritisk truet ulv jaktes, er ikke hensyntatt i vedtaket. NOAH har vedlagt noen foreløpige utdrag fra positive opplevelser med ulv fra mennesker som bor i ulvesonen, som ledd i denne undersøkelsen.

¹⁷ Krange, O. Skogen, K. 2019. Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. NINA Rapport 1663. Norsk institutt for naturforskning.

Etter forvaltningsloven § 17 første ledd skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Vedtaket unnlater å vurdere de positive effektene av å ha ulv i områdene. Det er heller ikke vist at hensynet til begge sider i konflikten er ivarettatt. Vedtaket lider dermed av grov saksbehandlingsfeil.

2.5. Konklusjon

NOAH påstår at rovviltnemndenes vurdering av ulike hensyn under det materielle grunnlaget til felling - «offentlige interesser av vesentlig betydning» - ikke har vist at dette vilkåret er oppfylt. I tillegg lider den delen av vedtaket av flere grove saksbehandlingsfeil. Disse feilene har virket bestemmende i vedtakets innhold og vedtaket er dermed ugyldig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41.

3. Vilkaeret om at det ikke foreligger andre tilfredsstillende løsninger, er ikke oppfylt

Sekretariatet bemerker i flere steder i sin innstilling at felling av revirer innenfor ulvesonen ikke vil være en varig løsning ettersom man må forvente både forekomst av streifende individer og nye reviretableringer forholdsvis raskt i samme område. Hvis det ikke er en varig løsning, vil det heller ikke være mer tilfredsstillende enn andre ikke-letale løsninger - dette i seg selv tilsier at vedtaket ikke oppfyller lovens vilkår om at det ikke finnes andre tilfredsstillende tiltak for å takle de konkrete problemene.

Når det gjelder konfliktdemping og tillit til forvaltning mener NOAH at den måten politikere og rovviltmyndighetene omtaler bestandsmålet som et forpliktende maksimumsmål, i seg selv skaper konflikt i ulveforvaltning. Med en slik omtale skaper myndighetene en forventning i visse deler av befolkningen om at det skal skytes ulv når bestanden ligger over bestandsmålet, selv om det ikke finnes noen juridisk hjemmel for skyting. Samtidig vil flertallet som er for ulv oppfatte dette som konfliktskapende retorikk.

I lys av dette ville den mest effektive løsninger være å stoppe å omtale bestandsmålet for ulv som maksimumsmål. For den andre, kan NOAH ikke se at rovviltnemndene har brukt tilgjengelig kunnskap om hva konflikten i ulveforvaltning handler om og hvordan de ulike problemstillingene kunne løses. Vi vil blant annet henvise her til forskning gjennomført av Skogen og Krange fra 2019, Linnell fra 2018 og Sollund fra 2017:

Krange, O., & Skogen, K. (2019). Ulovlig jakt på store rovdyr. Holdninger i befolkningen, lokalsamfunn og blant jegere. Tilgjengelig på nett: <https://brage.nina.no/nina-xmliui/handle/11250/2599697>

Linnell, J. D. C. (2013). From conflict to coexistence: insights from multi-disciplinary research into the relationships between people, large carnivores and institutions. *Istituto di Ecologia Applicata, Rome*. Tilgjengelig på nett: https://iciepub.nina.no/pdf/634994155738977342_Task%20%20Conflict_coexistence_FINAL_DEF.pdf

Sollund, R. (2017). Perceptions and law enforcement of illegal and legal wolf killing in Norway: organized crime or folk crime?. *Palgrave Communications*, 3(1), 1-9. Tilgjengelig på nett: <https://www.nature.com/articles/palcomms201759>

Det er ikke klargjort i vedtaket hva sekretariatet mener med «tilstrekkelig grad», «vesentlig grad» eller «fullt ut». Disse uttrykkene har avgjørende betydning ved vurderingen. Sekretariatet nevner flyktig noen andre løsninger, men kommer raskt til konklusjon at disse ikke er nok - uten noen begrunnelse eller henvisning til datagrunnlag som kunne gi støtte til de generelle påstandene. Heller ikke er det gjort noen vurdering av hvorvidt skyting av ulv faktisk «fullt ut» avhjelper, og dette i enda mer betydelig grad enn andre ikke-letale løsninger, heller ikke har sekretariatet henvist til noen undersøkelser eller annet datagrunnlag som kunne bekrefte disse generelle konklusjonene om skyting som den eneste tilfredsstillende løsning. Ettersom det er tilstedeværelsen av ulv og størrelsen av ulvebestanden i seg selv som defineres som problemet, mister kravet om at det først må prøves ut andre tilfredsstillende løsninger sin betydning. NOAH mener dette bryter lovens forutsetninger for anvendelse av unntaksbestemmelsen.

NOAH vil påpeke at omfattende skyting av ulv - og ikke minst den politiske retorikken som brukes for å begrunne dette - i seg selv skaper «frykt og uro» ved å bo i et ulvrevir. Det er sterke indikasjoner på at negativ omtale av ulv skaper negative holdninger og frykt i forhold til ulv: «Hva som kommuniseres om ulv betyr derfor mer for holdningsdannelsen enn egne erfaringer.» (Krange, & Skogen, 2019). Denne erkjennelsen er naturligvis, som poengtert over, svært relevant for «andre tilfredsstillende løsninger» på problemet med «frykt og uro».

NOAH mener for øvrig at lisensfelling av ulvflokker ikke er hensiktsmessig, selv med nemndenes problembeskrivelse, siden det snart vil vandre inn og etablere seg nye ulver i de omtalte områdene. Dette kan med sikkerhet antas å skje innenfor ulvesonen. Det er dermed ikke et spørsmål om hvorvidt det forekommer noen ulv i området, men om man vil leve i nærheten av stasjonære dyr eller streifende ulver. Det er ikke gitt noen begrunnelse for at det skulle foreligge en vesentlig offentlig interesse i sistnevnte alternativ fremfor den førstnevnte.

Sekretariatet har kun nevnt noen få andre tiltak, men ikke begrunnet hvorfor disse ikke er tilstrekkelige eller tilfredsstillende. Dette er ytterligere bevis om uvilje om å legge til rette for tilpasninger, og ikke minst usaklig og manglende saksbehandling.

Konklusjon

NOAH mener at rovviltnemndenes vurdering av at det ikke finnes noen andre tilfredsstillende løsninger er feil. I tillegg lider den delen av vedtaket av grov saksbehandlingsfeil som har virket bestemmende i vedtakets innhold og vedtaket er dermed ulovlig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41. Det er på det rene at forvaltningen ser på dette vilkåret kun som en formalitet. Dette er rett og slett feil lovtolkning og utgjør et klart brudd på Bernkonvensjonen.

4. Oppsummering og anmodning om å utsette gjennomføring av fellingen

NOAH anfører at ingen av de tre vilkårene for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen er oppfylt, jf. § nml. 18 første ledd bokstav c og andre ledd, fortolket i lys av Bernkonvensjonens artikkel 9. Vedtaket er i strid med naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og Grunnlovens § 112.

I tillegg lider vedtaket av en rekke grove saksbehandlingsfeil som har virket bestemmende i vedtakets innhold og vedtaket er dermed ugyldig, jf. forvaltningsloven §§ 17 og 41. NOAH ber Klima- og miljødepartementet om å ikke tillate noen lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i 2023.

NOAH vil videre understreke viktigheten av at Klima- og miljødepartementet behandler klager på rovviltnemndenes vedtak om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen i god tid før start av lisensfellingsperioden (1. januar 2023), ikke minst for at interesserte parter har mulighet til å vurdere eventuelle ytterligere rettslige skritt. NOAH oppfordrer her ikke kun til god forvaltningsskikk, men påpeker at dette er viktig for å sikre at allmennhetens rettigheter under Århuskonvensjonen¹⁸ ikke blir brutt.

Dersom Klima- og miljødepartementet skulle komme til at rovviltnemndenes vedtak om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen bør delvis eller i sin helhet opprettholdes eller fatter et nytt vedtak om lisensfelling av ulv innenfor sonen, ber NOAH om at departementet utsetter iverksetting av vedtaket inntil domstolene i de pågående rettssakene har avsagt dom. NOAH vil påpeke at det ikke haster med skyting av ulvflokkene, siden de utgjør verken noen umiddelbar fare for interesser i lokalsamfunnet eller på nasjonalt nivå. I tillegg finnes ulvene i flokken i et fast revir som gjør at det ikke skulle være vanskelig å lokalisere ulvene på et senere tidspunkt. Vi påpeker for øvrig at gjennomføring av vedtaket vil ha irreversible virkninger, og ber om at dette hensynet legges avgjørende vekt ved vurdering av vår anmodning.

¹⁸ Århuskonvensjon 1998 om tilgang til miljøinformasjon, allmennhetens deltakelse i beslutningsprosesser og adgang til klage og domstolsprøving på miljøområdet.

Med hilsen

NOAH - for dyrs rettigheter

v/

(sign.)
Siri Martinsen
Leder og veterinær

(sign.)
Katrinn Vels
Jurist

Vedlegg 1: Dom av Borgarting lagmannsrett av 06.07.22 i Letjenna-saken (saksnr. 21-145082ASD-BORG/02)

Vedlegg 2: Utdrag fra menneskers positive opplevelser med ulv i ulvesonen

**Vedlegg 2: Utdrag fra menneskers positive opplevelser med ulv i ulvesonen
Innsamlet av NOAH oktober 2020****Kvinne, 42, Rødnessjøen i Marker:**

Jeg utforsket i mange år fantastiske Østmarka ulverevir. Jeg har til og med vært så ubeskrivelig heldig å møte en lederhann der inne, på en herlig maikveld i skogen sammen med ei venninne og hundene mine. Nå har jeg flyttet til et annet ulverevir, nemlig der den dødsdømte rømskogflokken bor. Hjertet synker når jeg tenker på at hele flokken skal utraderes for noe kalt «frykt» og «de er for nærgående». Skjer det, vil skogen føles langt fattigere og en stor inspirasjon til å oppdage i naturen vil bli borte.

Mann, 20, gml Østfold:

Jeg bor i ulvesonen og tilbringer mye tid i skogen, både alene og sammen med hesten min, og vil helt klart si at å ha ulv i naturen påvirker min livskvalitet på en positiv måte. Jeg drar ut og oppsøker flere revir og ulveområder, hvor jeg går på tur og overnatter. Jeg har sett spor og hørt hyl, men det mest spesielle vil jeg si har vært å ha hatt besøk av en ulv på tunet. Jeg håper på å få mange flere opplevelser fremover når jeg og hesten min flytter oppover til Østerdalen neste år. Jeg har selv vært tilstede under ulvejakt å sett hvordan de har blitt ringet inn, hørt skuddene og sett blodet i snøen etter at nesten alle i familiegruppen ble drept. I ulvesonen. Det er en stor belastning å kjenne på det konstante trykket fra de som ønsker å utrydde ulvene og ikke minst vite hvor hardt forfulgt dyrene er. Selv der hvor de skal ha prioritet til å få være. Jeg ønsker å kunne bo og ferdes i en natur som består av et rikt biologisk mangfold, hvor også ulv hører hjemme. Hvorfor blir dette frarøvet meg og alle de i ulvesonen som ønsker det samme?

Kvinne, 29, Spydeberg:

Jeg bor i ulvesonen i Indre Østfold der Hobøl-reviret ligger. Turer i skogen er en viktig del av hverdagen min, og jeg har alltid et håp om å se og møte på ville dyr - noe som hver gang det skjer gir meg veldig mye glede. Det er en glede å vite at de holder til her og at muligheten er der. De eneste gangene jeg har kjent meg utrygg når jeg har gått i skogen har vært under jakttiden der jeg har hørt skudd mens jeg var ute og gikk. En vill natur er en stor kilde til glede og harmoni for svært mange mennesker - meg selv inkludert.

Kvinne, 57, Elverum:

Har hatt besøk av et ulvepar vinteren 2014/15 som passerte bak hestenes vinterområde. De var ikke framme til gjerdet for å sjekke ut hestene, bare passerte, hoppet over gjerdet til beitet og krysset beitet. Hestene var ikke noe urolige, så vi synes dette var en flott opplevelse. Jeg har inngjerdet eiendom, og hunder som springer løs 24/7. Det har heller ikke vært noen problemer. Det er nok når jakthunder forfølger de i skogen, at det smeller. Ikke noe tegn til sånt her. 8,5 år og opp til 10 hunder har jeg. Har også hatt konge ørn her på et elgkadaver, og bjørn i nærheten. Synes det er hva som er flott med å bo i naturen. Plukker endel sopp, og er mest redd elg og jegere.

Mann, 61, Hobøl:

Jeg har alltid vært glad i friluftsliv, og er ofte ute i naturen med og uten kamera, både i Norge og i utlandet. Naturen er dessverre relativt fattig og interessetilpasset her på berget, og det er trist. Dyrelivet vi har, er uansett veldig viktig for meg, og Hobøl-reviret var derfor en av grunnene til at jeg flyttet hit ut på bygda. Ulven er veldig sky, og jeg har derfor bare sett den en gang her de siste fem årene, selv om jeg er mye i områdene ulv er observert. Jeg har derimot sett spor og møkk både fra flokken og streifere fra tid til annen, og også hørt den ule. Det gir friluftslivet kvalitet og mening, å vite at den eller de er der. At naturen er noenlunde intakt. Det var derfor en gedigen deprimerende nedtur da rovviltnevdene ville skyte ut Hobøl-flokken, ikke ut fra spesifikke problemer, men ut fra «byrdefordelingsprinsippet». Det var vår tur å bli kvitt ulv. Flere hundre jegere fra hele landet sto klare til å befri fylket fra 3 ulver, og også i håp om å være den heldige som fikk en av de få ulvene her på jegerlista si. Det håpet var sosiale medier fullt av, og det ble også uttalt av fellingsleder som også ønsker all ulv utryddet fra landet. Det var utrolig provoserende at ulvehatere, nullvisjon-folk, åpenbare troféjegere og andre fra rundt om i landet, skulle komme hit til oss, og skyte bort de få ulvene i Østfold. Ulvejakten i Hobøl ble heldigvis stanset, men så forsvant likevel alfahannen på svært uventet og

merkelig vis, og da gikk flokken i oppløsning. Gleden var altså temmelig kortvarig. Det har vært streifere forbi her, men ikke noe som tyder på ny revirdannelse. Jeg vurderer nå å flytte tilbake til byen.

I år foreslår nemndene å skyte vekk fem flokker i ulvesona, altså rundt halve bestanden av en art som er kritisk truet med utryddelse. Det er helt forferdelig, og det gjør meg oppriktig fortvilet, og tidvis også søvnløs. Det gjør meg ikke rent lite forbannet heller, siden jeg har barn og barnebarn.

Mann, 48, Hobøl:

Selv om man ikke vanligvis ser den, skaper det magi å vite at det faktisk er ulv i skogsområdene man går i. Her i Hobøl har jeg flere ganger sett ulvemøkk og spor. I fjor var jeg så heldig å endelig få se en ulv i skogen, og det var stor stas. Etter at vi fikk vite at det er ulv i området, har det vært mye enklere for meg å få med min datter ut i det fri, fordi hun synes det er spennende. Generelt er stemningen her på bygda svært positiv til ulv, kan det virke som. Dessverre er det unntakene som roper høyest til tider.

Kvinne, 41, Hobøl:

Jeg bor i en ulvesone, og bare tanken på det beriker min opplevelse av å ta meg en skogstur titt og ofte. Jeg håper hver gang jeg er i skogen at jeg skal få et lite glimt av ulven, men har dessverre ikke opplevd dette ennå. Men jeg tar nok flere skogsturer enn jeg normalt ville nettopp fordi jeg kanskje kan få sett en ulv eller i det minste noen spor etter ulv.

Mann, 66, Nes i Viken:

Ulven er en berikelse for naturen og mange som bruker den. Jeg har mange timer på ulvesporet og har også kunne observere dyra over et lengre tidsrom. Jegere, bønder og ansvarsløse, kortsynte politikere har i altfor mange år hatt begge hender på rattet i naturforvaltningen, og resultatet er at flere og flere arter havner på rødlista. Nå er også rype og hare der, og fremdeles jantes det på artene.

Kvinne, 32, Nes i Viken:

Når ulven er blitt sett i området, spor, eller noen har hørt ulven, er det virkelig en stor dytt over dørstokkmila, og det beriker virkelig våre liv på så mange måter. Når vi går i skogen med barna spør de alltid om vi kanskje ser ulv og er så spente. At de jantes gjør oss ordentlig bekymra, triste og rådville, siden vi ikke føler at vår side av saken blir hørt i like stor grad som de som vil ha den utryddet.

Mann, 36, Nes i Viken:

Jeg synes det er fint at det er så mye ulv i nærheten her, jeg vil heller at ulven regulerer elgbestanden enn at jegere gjør det. Ulven har en viktig plass i økosystemet som menneskene kommer å ødelegger. Det er ekstra spennende og koselig at det finnes ulv i skogen der vi går tur, og slike opplevelser bør Norge sette mer pris på.

Kvinne, 70, gml Østfold:

Jeg går mye på tur i skog og mark, og mitt høyeste ønske er å få se en ulv! Jeg vet jo at ulven aldri har skadet et menneske.

Mann, 70, gml Østfold:

Å møte en ulv i det fri ville vært helt konge! Det er en stor opplevelse bare å vite at den er der.

Mann, 47, Hobøl:

Jeg flyttet nettopp til ulvesonen og synes det er fantastisk å vite at det er ulv her, det gjør at jeg vil mer ut i naturen for kanskje jeg er så heldig å få se spor etter dem. Vi er heldige som har muligheten for slike naturopplevelser i Norge, og det er en tragedie at de jantes på når de er utrydningstruede og til og med i den lille sonen som ble avsatt for ulv og som var stedet der de skulle være trygge.

Mann, 58, Mossereviret:

Min kone og jeg og schäferhunden er på vei opp en bratt li der jeg tidligere i uken fant et flott bjørnehi. Plutselig får vi et kort glimt av en ulv på en kolle over oss avstanden er ca 25 meter. Ulven blir brått borte, vi

går opp på kollen der vi så ulven hunden vår snuser og viser tydlige tegn på at det nettopp var en ulv der. Glade over det korte møtet forsetter vi turen.

Dagen etter går min kone tur alene i lett regn over en myr ikke langt fra bostedet vårt, hunden blir plutselig ivrig og snuser rundt på bakken og løper ut på en myr, og der skjer det fantastiske møtet hunden vår står snute til snute mot en ulv, ulven er rolig og viser ingen tegn til aggresjon, hunden har samme holdning og språk tilbake, slik står de og hilser på hverandre i noen sekunder mens min kone ser på hendelsen mellom stamfaren til hunden og vår tamhund. Min kone kaller inn hunden som kommer på plass umiddelbart, ulven blir derfor var min kone og løper over myren og setter seg ned for og sitte rolig og se på min kone og hunden før den forsvinner inn i skogen. Hendelsen er svært positiv på oss og gir turene i skogen en livskvalitet det er vanskelig og beskrive.

Kvinne, 57, Mossereviret/Viken:

På tur i skogen møtte hunden en ulv og stod nesten snute til snute ca 25 m foran meg. Ingen aggresjon fra noen av de. Må innrømme at hjertet banket litt da og jeg smattet på Lupi. Lupi er veldig lydig, jager ikke dyr osv og kom med en gang til meg. Da så ulven at jeg var der og den stakk ca 75-80 m. bortover på enden av myra. Der ble den stående å se på oss i ca 5 min. (...) Det var nok en streifull som var nysgjerrig på hunden og ville kanskje sjekke ut om hun var en tisper han kunne treffe. I ettertid så er jo denne opplevelsen det største som har skjedd meg på tur i skogen.

Kvinne, 39, Elverum:

Det hadde vært en ære å få se en ulv. Vi har møtt jegere når vi har vært på tur som har bedt oss om å passe oss, eller ha på oss klær som gjør at vi synes. Og det er hakket mer skremmende enn noen ulv. Jeg kjenner noen som hadde begynt med spælsau, som var kjempesinte på ulven. Så spurte jeg hvor mye tap de hadde hatt, og de hadde ikke hatt noe tap, så det blir litt sånn at man "skal mene noe mot ulven, for sånn er det".

Kvinne, 58, Våler i Solør:

Det er rikt dyreliv her med elg, rådyr, rovdyr som gaupe, ulv, bjørn og rev. Vi elsker skogen og alt den inneholder av arter, lyder, farger og opplevelser. Vi bruker den året rundt med våre to hunder. Vi finner dyrekadaver som rovdirene har etterlatt, og vi finner feks. ulvemøkk. Å bo i nærheten av naturen og få gleden av å oppleve og bruke den er en berikelse og noe som øker vår livskvalitet. Min største drøm er å få sett ulv. At enkelte særinteresser og motstandere av ulv prøver å ta fra oss dette, gjør at man blir redd for fremtiden og hvordan det skal gå med de få ulvene vi har igjen. Å leve med denne frykten for at de igjen skal utsette ulveflokker, gjør at livskvaliteten blir kraftig redusert.

Mann, 46, Østmarka:

Jeg har rundt 40 utedøgn i Østmarkareviret hvert år de siste 7-8 årene. En av grunnene til min tilstedeværelse er ulvenes tilbakekomst til Norge og min fascinasjon til rovdyr. Ulv i naturen er et sunnhetstegn på en frisk natur der økosystemet fungerer slik det er ment å gjøre.

Mann, Hobøl:

Jeg bor i Våler i Viken og hadde lenge gleden av å bo midt inne i Hobølreviret. Dette var på det meste 5 ulver; Alfaparet og 3 hvalper (1 tisper og 2 hanner). Jeg har spora svære strekninger på disse. De var så forsiktige at de sjelden ga lyd, og slik sett gjorde de alt for å unngå mennesker. Ulvene i Hobølreviret var slik sett perfekte utgaver av sin art og burde fått en bedre skjebne enn de trolig fikk. Slik jeg ser på ulven, er den helt ufarlig for mennesker og en berikelse i naturen rundt oss.

Kvinne, turgåer i Østmarka:

2018 var min samboer, hunden vår og meg på telttur i Hebekkaskogen (som knytter seg opp til Østmarka). Her var vi så heldige å få øye på 2 ulver på andre siden av myra. De stoppa opp, vi så på hverandre, så rusla de videre. En helt magisk opplevelse som gjorde turen vår tusen ganger bedre enn den allerede var, selv om det bare varte i noen sekunder og de var langt unna oss. Vi så dem bare denne ene gangen, selv om vi har gått tur gjevnlige i de traktene i 6 år. Kanskje vi en dag er like heldige og får se dem igjen.

Kvinne, 47, Asker:

Jeg trodde faktisk selv ikke dette (norsk ulveforvaltning) var så ille før jeg kom på FB for 3 år siden. Jeg stolte på Norge, jeg stolte på politikere og jeg stolte på de som hadde maktposisjoner for å velge det som er det beste for naturen og oss mennesker på lang sikt. Men fikk brått kastet i fleisen på FB plutselig at ULV var kritisk truet og fellingstilatelse ble gitt selv om ulven er KRITISK truet? Jeg ble sjokkert - fikk vondt inne i meg, tårene sprenget og jeg merket en utrolig sinne og fortvilelse, frustrasjon og maktesløshet. Makteløshet over at jeg hadde stolt på at Norge skulle ivareta og verne om da jeg viste jo så godt at ulven var fredet i 1973 så hvorfor var dette lov? Jeg vil at mine barn skal ha glede av naturen slik som meg.

Kvinne, turgårer i Mossereviret:

Vi fant et ulvespor, fint og klart og tydelig, som vi tok bilde av før vi trampa det ut. Følelsen av å gå i "hjemmet" til ulven var veldig spesiell og blikket søkte ofte innover i skogen i håp om å få se mer enn bare det ene sporet. Ønsket om å få se mer er såpass sterkt at jeg håper jeg får anledning til en tur til ulvevirv snart igjen. Det høleregna hele turen, men det satte ikke noen demper på spenningen og gleden over å finne det sporet.

Kvinne, 61, Nordmarka/Østmarka:

Etter at ulven etablerte seg i Østmarka, er mine turer hovedsakelig blitt lagt til Østmarka, og ikke uten grunn. Turene i marka har nemlig fått et annet innhold, en annen verdi og mening, Det og nærvære ulv, fornemme at den er i nærheten gir meg en sterk opplevelse av en inntakt natur, en natur uten for store inngripen av menneskelig aktivitet. Det å komme over ulvespor i snøen på et vann foran en beverhytte, forsøke og se for seg hva som skjedde i de tidlige morgentimer der, ja det er en berikelse. Eller komme over et hjortevilt kadaver med ravn sirkende over trekronene, det gir meg en større forståelse av de ville dyrenes levesett og samspill. Friluftsliv for meg, handler ikke bare om fysisk aktivitet, men den opplevelsen naturen med sitt mangfold gir. Det har blitt mange turer i Østmarka, og jeg er ikke alene. I Østmarka går tusener av mennesker, uten frykt for ulven. Jeg har hatt mange skiturer i ulvesona i Innlandet fylke (Hedmark) for å observere ulvens levesett og bevegelser. Det er alltid spennende og lærerikt, Det å se spor etter ulvevalper som har lekt i snøen etter å ha inntatt et måltid, eller følge spor av ulvens forsøk på å legge ned en elg. Se liggegroper i snøen hvor ulven har ligget, etter at den måtte gi opp jakten og la elgen gå. Disse opplevelsene gir meg et spesielt nærvær med naturen og artene som lever der, Jeg lærer noe nytt for hver tur, og deler min kunnskap med mine barnebarn som deler min begeistring. En høstkveld hørte jeg ulvene ule ved tjernet ikke langt fra hytta. Det var mørkt, men ut fra hyttene kom folk som hørte det samme, og vi var alle enige om at en sterkere naturopplevelse kan man ikke ha. Denne opplevelsen snakker vi om den dag i dag.

Mann, 64, Våler i Solår/Finnskogen:

På sommerstid er vi ofte på Finnskogen. I skumringen sa jeg til min samboer "der var et ulvehyl, kanskje noen svarer". Hun uten høreapparat har ikke sjanse til å få hørt dette.

Allikevel ble hun så hoppende glad for at han hørte dette, og skulle ønske hun hadde fått hørt den vakre sangen "live". Mitt høyeste ønske nå er at Rovviltnemnda ikke får gjennomslag for å gå i gang med å drepe ulven vårt nærområde.

Kvinne, 32, Odalsreviret:

Jeg dro en gang på telt tur midt i Odalsreviret, dette var året før de ble tatt ut. Campet i skogen litt over en uke før jeg skulle få mitt første møte med de, da holdt de seg på god avstand, men den tredje dagen da jeg hadde oversett dem hele tiden så kom de ganske nærme. Alfaen var den som var nærmest i starten men etter hvert kom de nærmere. Jeg følte meg aldri i fare rundt dem. Og var en utrolig opplevelse og få oppleve det, og det jeg anså som tillit fra dem, jeg respekterte dem og jeg følte jeg fikk det samme tilbake. Hadde heller ikke noe problem med og sove ute under åpen himmel selv om jeg visste at jeg var på deres område. Ble der i 4 dager.

Kvinne, 46, Nes kommune i Viken:

Jeg bor i en kommune (Nes i Akershus) og jeg opplever at det bor rovdymotstandere her. De ønsker ikke ulven på grunn av sin egeninteresse i forhold til jakt. Det heter seg at man skal jakte av overskuddet, men her så blir det ropt høyt om ulven, som også må spise, tar ut en elg. Dette er så utrolig trist. Jeg blir veldig sint og lei meg da det hele tiden snakkes om at ulven må skytes, på grunn av egne interesser. Ulven er en del av vår

fauna og det hadde vært på tide og få opphevd ulvesonene, lagt ned rovviltnemnende og pålagt alle bøndene som slipper dyrene på beite om å ha gjeterer til å ivareta dyrenes ve og vel.

Kvinne, Trysil:

Min kollega har hytte i Trysil. Det var en helg for et par år siden, dette skjedde. Det var masse snø, så hun og mannen måket taket. Det var en kald og stille vinterkveld. Plutselig hører de ulveuling i skogen. De ble så glad!! Og enda gladere ble jeg som fikk melding på telefonen om dette. Om jeg ikke var der, fikk jeg likevel ta del i det. Etter at Julussa-flokken ble tatt, har det vært stille i traktene der. Dette synes de er utrolig trist. Tipper det var noen fra den flokken som ulte. Hvorfor skal Norges befolkning tas fra naturopplevelser pga enkelte særinteresser? Vi vil ha skogens ville dyr i naturen! Alle arter som hører til.

Kvinne, 39, Elverum:

For å si det sånn. De gangene jeg har vært ute i skogen (både Stavåsen og Svartholdte) både som barn og voksen, så har jeg ikke sett en eneste ulv. Og det største dyret jeg har sett har vært en elg ifra bussen på vei til og fra skolen i Trysil. Hvorfor skal man være redd et dyr man beundrer og som er opphavet av våre nåtidens hunder. Jeg har ikke møtt dem. Men ville likt å se dem.

Kvinne, turgår i ulvesone:

For meg har aldri ulv betydd en fare i skogen, så lenge jeg har kontroll på hunden min. Det var egentlig etter to netter i fotoskjul at jeg skjønnte at for meg er det faktisk motsatt: Der hvor ulven tør være og får lov til å være, føler jeg meg også trygg. Der hvor bjørnen er så avslappet at den leker og herjer med kompis sin sånn at man kjenner at bakken rister, er det muligens tryggere enn noen andre steder i verden. Det var en kraftig følelse, med enorm glede, takknemlighet, men også sorg og redsel. Klarer vi å forsikre at slike stunder også finnes i framtiden i våre skoger? Klarer vi å forstå verdien av denne ville, flotte naturen og de fantastiske store rovdyr som nå er truet på grunn av oss?

Kvinne, 39, Løten:

Jeg bor rett utenfor ulvesonen og det er desverre jakt på ulv i området her altfor ofte. Det er med dyp sorg i hjertet jeg følger jakta hver gang, for det er jo ingen tvil om hvem som taper den kampen. Så lenge mennesker tar seg til rette der dyrene bor bør de også takle alle slagene som holder til i skogen. Frykt alene bør ikke rettferdiggjøre utryddelsen vi ser av dagens ulver. Jeg har med hunder gått disse skogene på kryss og tvers uten å se andre rovdyr enn jegere. Vi har ikke havnet i annet trøbbel enn angrep fra jordveps. Mamma og jeg var på tur mellom Løten og Trysil en gang og så plutselig en ulv som krysset skogsveien. Vi ble begge to sittende dørgende stille å stirre på den mens den stirret tilbake. Jeg begynte å rekke hånda mot mobillomma for å ta et bilde, men den lille bevegelsen var alt som skulle til for å bryte magien, og ulven løp til skogs.

Mann, 21, Hamar:

Bodde i Våler pga skolegang og var på veg hjem da det plutselig fór en ulv over veien. Jeg måtte bråbremse for å ikke treffe den og det tok noen sekunder før jeg skjønnte hvor heldig jeg egentlig hadde vært! Jeg måtte stå i vegkanten en liten stund for jeg ble helt skjelven! Tenk så kult å få se en ulv i løpet for livet sitt og at akkurat jeg skulle være så heldig å få oppleve det før alle ulvene er borte.

Kvinne, 20, Hamar:

Det var en gang jeg og tante gikk tur i skogen ved Løten, det var vinter og mørkt. Også hører vi plutselig ett ul litt over oss, og rett etter hører vi ett svar bak oss! Vi ble stående å føle oss som verdens heldigste som har fått høre ulv ule! Det var kjempe spennende og veldig kult, også gikk vi videre med turen vår med en fin opplevelse. Det var den ene gangen.

Kvinne, Aurskog-Høland:

På vei inn i hytta snur mannen min seg og ser en kraftig hale forsvinne bak trærne. Han ble helt euforisk og landet ikke på flere dager. Tenk at synet av en halestump kan gjøre en voksen mann så ute av seg! Grunnen til at vi vet dette var ulv er at det kom en hest like etterpå og den ville ikke gå forbi stedet. Den hadde jo ikke reagert om det bare var en hund... Jeg ønsker en levende natur med alle dens innbyggere.

Kvinne, Rakkestad:

Jeg bodde i ulvereviret «Linnekleppen» i Rakkestad de årene det fantes og gikk milevis i skogen på tur både alene og med hund uten å se noe. For fire år siden satt jeg på rådyrpost. Plutselig blir jeg var en bevegelse til venstre for meg. Jeg ser jo med en gang at dette ikke er rådyr, ikke rev, men så virket det altfor stort også til å være hund (?) Hever børsa og finner dyret i kikkerten. Ulv! Dette var en stor, nydelig kar....lys, grå og med noe brunere tegninger i ansiktet og mørk halespiss. Jeg er helt overveldet over opplevelsen og følger den i kikkerten der den sakte trasker langsmed jordkanten. Han begynner så å springe i retning meg. For en spennende følelse. 50 meter unna meg stopper han opp. Han senker halen i engstelse, begynner å springe vekk, snur seg og ser seg tilbake og småspringer så videre til han forsvinner inn i skogen på andre siden jordet. Denne jaktturen er en jeg aldri kommer til å glemme for dette var en helt fantastisk hendelse jeg er utrolig glad for å ha opplevd.

Kvinne, 54, Østernvann/Bærum:

Jeg er speiderleder for de yngste speiderne. Det har blitt observert ulv på Kolsås, akkurat på det stedet der jeg holder speidermøtene med ca. 15 barn fra 9-10 år. Vi vet at det bor gaupe der også, og vi ser iblant spor og hører parringshyl fra dem. Vi vet om flere grevlinghi, ser ofte rådyr og elg, og spor av rev og smånagere. Det er flere store rovfugler i dette store landskapsvernområdet også. Det øker livskvaliteten og naturgleden for oss å vite at vi har ville dyr så nær oss! Vi er aldri redde for å ta med speiderbarna ut på overnattingsturer her! Da sover vi gjerne under åpen himmel eller en enkel presenning/gapahuk

Mann, 49, Elverum:

Bor på bygda nordøst for Elverum. For tre år siden var jeg ute og gikk tur da jeg så en ulv komme løpende mot meg. Den så meg ikke med en gang fordi den kikket bak seg i retning av noen hunder i en hundegård som lagde et veldig leven fordi den hadde gått ganske nært forbi der. Da den var omtrent 30 meter fra meg så den meg og før jeg hadde rukket å slå på kameraet mitt, så vips, hoppet den inn i skogen og forsvant uten en lyd. Jeg sto der og hadde en utrolig god følelse i kroppen, og var veldig glad for endelig å ha fått sett et av disse flotte dyrene på nært hold, selv om det bare var noen sekunder. Ergelig at jeg ikke fikk tatt bilde. Men minnet har jeg.

Kvinne, Finnskogen/Flisa:

Det begynner med at jeg gikk på besøk hos en venn av meg som bor i ulvesonen. Overnattet hos henne pga jeg ville oppleve ulvehyl, pga det sa hun at hun kunne høre noen ganger. Vi var ute og snakket, og hunden var med. Hunden ble plutselig urolig, nysgjerrig og beskyttende fordi den hørte noe bak oss. Neste dag sa naboen det hadde vært en ulv i området. Vi begge liker ulver så det var dumt vi ikke kunne se den. Ulver er bare fantastiske, trist folk har så lite kunnskap og er så redd.

Kvinne, 29, Finnskogen:

Jeg bodde like ved ulvene i nesten 3 år. Jeg så dem ukentlig og har aldri opplevd dem som truende. Bodde der alene med mine to små barn og hunder. Jeg hadde også en elv bare et steinkast fra gården. På den andre siden brukte de å holde til, et år med et valpekull. Jeg kunne sitte på bålplassen ved elven og se på dem i et par timer. Hundene mine lå bare ved siden av meg. Ulvene så oss, men brydde seg ikke. De så bare på oss av og til. Jeg har drevet ute til alle døgnets tider. Jeg har aldri fryktet dem. De holdt seg på avstand. Det var bare koselig å ha dem rundt. Sitte på verandaen på kvelden å høre ulveulingen bare noen steinkast unna var spesielt, men så fint.

Kvinne, Hurum/Langvann:

Mannen har fått jobb med å rehabilitere dammer. Mannen og jeg har vært mye ute ved dammene for å befare. Jeg hadde lest i avisen at en mann oppdaget ulvespor i Hurum skogen! En dag skjedde det. Ulven lå der! Jeg rygget sakte sakte bakover og vi ventet i 2 timer før vi turte gå forbi buskasen. Han var selvfølgelig vekk.

Kvinne, 35, Finnskogen:

Vi er veldig mye ute i Finnskogen. Jeg, hunden min og sønnen min på 7 år. Ikke noe redsel for å gå ute i skogen med disse. Sønnen min er med på å spore ulv, gaupe og jerv. Dette syns han er spennende. Jeg var på vei til jobb en dag, langt inn i Finnskogen. Det er tidlig på vinteren, og tidlig på morgen, så det var fortsatt skumring. Jeg ser noe løper over veien. Jeg bråstoppa, fant fram kamera, jeg hadde da en puls på sikkert 200, og jeg skalv i tillegg. Jeg fikk tatt bilde av Alfahannen i Kynnaflakken. Jeg gikk ut av bilen, og der stod han, på en steintopp rett ved siden av veien. Det løp to til over veien, og enda et par til var bak hannen som stod ved veien. Jeg hadde blikkontakt med han. Det var helt utrolig sinnsykt. Han stod så fint, han kikket rett i øynene mine. Og de forsvant. Dette skjedde i løpet av et par minutter, det var helt utrolig, jeg har aldri opplevd noe så fantastisk opplevelse som dette, og denne opplevelsen med å se 5 ulv på samme tid, kommer jeg nok aldri til å oppleve igjen. Jeg skalv i hele kroppen, av adrenalin, ikke av redsel.

Kvinne, 46, Østmarka:

I mai 2017 var jeg på Skogstur, jeg startet å gå den lille Losbyrunden. Da jeg skulle ta av fra skogsveien så jeg bevegelse mellom trærne, men tenkte det kom folk med hund. Jeg gikk videre og så sto ulven foran meg. Jeg ble stående helt i hundre, glemte først kamera som hang rundt halsen, men jeg fikk knipset noen bilder. Den virket overhode ikke aggressiv, men veldig skeptisk og nysgjerrig. Jeg tok et skritt til siden for å få et bedre bilde, men da stakk den av. Jeg ble stående å se meg rundt, men den var borte. Jeg begynte å gå videre mens jeg så på fotoapparatet om jeg hadde klart å få noen bra bilder av ulven. Jeg snudde meg en siste gang og der sto den bak meg, gjemt bak noen trær og så på meg. Desiderer den største naturopplevelsen jeg har hatt. Jeg smilte hele veien hjem. Jeg fikk mange spørsmål om jeg ikke var redd, men det var jeg ikke, bare veldig glad for opplevelsen.

Kvinne, 63, Ski:

I 2019 gikk jeg og samboeren tur med hunden vår i ett område jeg går veldig mye. 100 meter foran oss tusler en ulv sakte mot oss og vender opp til venstre opp i åsen. Den titta på oss ett øyeblikk men ingen trussel eller angrep. Fantastisk vakre dyr!

Kvinne, 34, Aurskog/Blaker:

Vi bruker skogen mye, og kunne ikke drømt om et bedre sted å bo. Vi ser rådyr og ekorn hver eneste dag, og har noen ganger elg i hagen. Vi vet ulven til tider også befinner seg i område, så tilpasse oss ulven det må vi. Gordon Setteren vår får for eksempel aldri løpe løs her og blir trent til jakt et annet sted enn her hjemme i ulvesonen. Marerittet er jo å få hunden sin drept av ulv. Jeg forstår godt at folk frykter dette. Men vil gjerne få frem at for oss har det aldri vært et problem, da vi har jakthunden i bånd og aldri lar hundene stå ute uten tilsyn. Vi synes det er berikende og spennende at vi har et sånt fantastisk rovdyr i nærheten. Lenge har jeg ønsket å se en ulv selv, og i forrige uke skjedde det plutselig. En helt fantastisk naturopplevelse! Jeg har en viss forståelse for frykten enkelte har, men jeg tror dette går mest på uvitenhet.

Kvinne, 54, Brumund/Ringsaker:

Her var det for 6-7 år siden både ulv og bjørn. Vi hadde på den tiden både hester, geiter og høner. Hestene fikk en gang besøk av to bjørnunger i stallen, mammaen deres hadde hiet sitt i utkanten av eiendommen vår. Hun var en koselig dame som aldri var til bry for noen. Ulven var jo også en av naboene våre, sky som den er er det mest fotavtrykk vi så av den. Men en kveld var jeg kjempelydig. Jeg var ute med vår schæfertilspis som var på topp i løpetid. Jeg går med hodelykt, men batteriet begynte å bli dårlig så den bare glødet. Plutselig ser jeg en «hund» komme mot oss over et jorde. Det begynte å bli litt mørkt så den var rundt 2-3 meter fra oss da jeg så at det faktisk var en ulv. Det var et lavt sauegjerdet mellom oss og ulven. Med tanke på løpetiden trakk jeg meg tilbake til andre siden av veien med hunden samtidig som jeg sier til hunden «det er en ulv». Da snudde den og travet rolig tilbake til skogen. Den «fløt» nærmest over jordet slik bare ulven kan løpe. Helt nydelig og helt fantastisk opplevelse. Kommer aldri til å glemme det. Hverken ulvene eller bjørnene var noen gang noe problem for dyrene våre, de ville dyra gikk i ytterkanten på eiendommen (som består av mye skog) og hestene og geitene holdt seg nærmere huset. Jeg elsker disse rovdyra våre og savner dem dypt. Nå er det veldig sjelden jeg ser spor. Men en sjelden gang ser jeg spor etter enkeltulver, det er mange år siden jeg så spor av bjørn nå.

Kvinne, Konnerud:

Flott og majestetisk å se disse dyrene, og viktig å huske på at det faktisk finnes dyr i vår natur som vi skal passe oss for. Vi bør etterstrebe å bevare det mangfoldet som finnes!

Kvinne, 62, Våler i Hedmark:

Jeg har aldri noen gang hatt en negativ opplevelse med ulv. Enda jeg vet at de er observert i bygda. Jeg har hørt ulveul og en gang var jeg så heldig å se ulven i to sekund da den krysset skiløypen min noen få hundre meter fra meg. Det var et magisk øyeblikk, toppen på opplevelse i flott norsk natur.

Kvinne, Rendalen:

Jeg elsker dyr. Vokst opp med masse dyr og var fullstendig klar over at jeg hadde bosatt meg i et slikt område. Da må man tilpasse seg og respektere at man deler naturen og verden med alle arter. Var ute og luftet valpen min sent på kvelden i snødekt og kaldt vær en gang i januar, og ble oppmerksom på et dyr ca 50 m unna. Den gikk ved bensinstasjonen og stoppet opp da den så oss. Jeg stoppet også opp, og jeg ble full av ærefrykt og fasinasjon over dyret da jeg skjønte det var ulv. Jeg turte knapt puste, forholdt meg rolig, og bare frøs til, og jeg følte ingen frykt. Jeg har enorm respekt for dyr, spesielt ville dyr. Vi så på hverandre i noen sekunder før den luntet videre. Jeg løftet opp valpen, snudde og gikk fort hjemover, kom innenfor døren og slapp ut gledeshyl over å ha sett et så vakkert, vilt og sjeldent dyr/syn.

Mann, 40, Rendalen:

For meg er rovdirene en viktig grunn til at jeg er bosatt her. Naturen skal være vill og urørt - noe den ikke er om vi tar bort de ville dyrene. Da mister vi en stor del av livet i naturen, og samtidig en del av oss selv. Jeg har vært så heldig å kjenne nærværet av ulv, og jeg har hørt en bjørn brøle ikke så langt i fra lyngen jeg overnattet i. Slike livstegn gir sterkt inntrykk, og det beveger sjelen. De gir oss en påminnelse om at vi er del av noe større, noe vi skal være ydmyke og takknemlige for at rovdirene kan gi oss.

Kvinne, 53, Indre Østfold:

Jeg er en mor med tre sønner som bor i ulvesonen, ikke langt fra Hobølreviret og Boksjøreviret, men har også være en del ute i Østmarka og i Rømskog. Både jeg og to av sønnene mine er mye ute i naturen, både på dagsturer og overnattingsturer. Vi ser etter spor tegn i naturen, fra alt fra ekorn og mår til gaupe og ulv. Det er alltid moro å finne spor tegn etter disse dyrene og vi koser oss med nyttig lærdom om alle dyr og naturen forøvrig. Ungene har veldig godt av å vokse opp med å vise respekt for ALT som lever i naturen, også ulv. De er enige om at vi er heldige som har disse flotte dyrene i vår natur. Vi har ligget ute under åpen himmel for å prøve å høre ulvehyl i natten og vi har baksporet ulv med å traske i snøen for å finne ut hvor ulvene har ligget og hvor de har spist. Vi var også på tur i Rømskog der vi hørte ulvene ule. Vi ønsker at ulven skal få lov til å etablere seg flere steder i Norge og jeg som mor skulle ønske at ALLE barn hadde den samme muligheten, i denne verden der tap av arter og naturmangfold er en stor trussel i verden i dag.

Kvinne, 53, og mann 52, Rena/Åmot:

Vi har begge drømt om å flytte til småbruk, og nå er vi så heldige at dette faktisk blir en realitet. Begge våre nåværende boliger er solgt/lagt ut for salg, og vi har kjøpt et nedlagt småbruk fra 1844 på Rena, i Åmot kommune. Kriteriene for stedet vi ønsket oss var flere, bl.a egen skog, innmark som kunne brukes til grønnsakdyrking, og mulighet til å holde tunhøns og ha bigård, samt plass til bikkjene og kattene våre. Og så hadde vi et sterkt ønske om at drømmeplassen vår skulle ligge i ulvesona. Vi er begge både triste, oppgitte, frusterte og provoserte over den naturfiendtlige rovdirepolitikken som utøves i dette vakre landet vårt. Så nå gjør vi altså et bevisst valg, og flytter til ulvesona. Vi føler at våre holdninger og meninger hva ulv/rovdire angår trengs i Åmot kommune. Så gjenstår det å se om vi er så heldige at vi faktisk får oppleve ulven når vi flytter.

Mann, 63, Nes i Viken:

Jeg er en natur og dyrekjær friluftsmann som bor innenfor ulvesonen. Det er Mangenflokken som jeg har gleden av å både høre, følge sporene og ved noen anledninger har jeg også vært heldig å få sett dem. Det opprører meg at det nå er ønske om å skyte ulveflokker innenfor ulvesonen, hadde håpet tanken med sonen var at et sted skal de få være i fred. Er godt kjent inne på skogen og min slekt kommer derfra så jeg er godt kjent. Der inne har vi også flere flokker i nærheten som Aurskog og Rømskogflokken. Det må bli slutt på at fellingstillatelse innenfor sonen skal bli en årlig hendelse. Det er mange av oss som har stor glede av at ulvene

finnes der inne, for der er det store skogområder hvor de naturlig hører til. Jeg ser fram imot en vinter med sporsnø og ulvehyl uten jakt på ulv. For meg vil det bli en traumatisk opplevelse hvis det bli tillatt med ulvejakt der inne og det frykter jeg kanskje vil skje snart dessverre, men lever i håpet...

Kvinne, 54, Lørenskog:

Jeg så 2 ulver, når jeg var på en ridetur på Lørenskog for 4-5 år siden. Kom veldig bardus på dem og var vel bare 50 meter fra dem. Det var veldig fasinerende og litt skremmende, men uansett en fin opplevelse!!

Kvinne, 28, Gamle Rygge kommune:

Det skjedde i fjor, ulven gikk rett utenfor verandan min, jeg sto i vinduet og så på den rusle forbi og videre inn i skogen. Har desverre ikke sett den siden, men håper den kommer tilbake.

Kvinne i grensereviret i Østfold:

Vi ser ulvespor innimellom på torpet vårt i Värmland i Sverige. Vi bor i et ulveområde der. Har også sett den på lang avstand traskende over isen om vinteren på innsjøen Töck. Fantastisk å være vitne til.

Kvinne, 64, Våler i Solør, går mye tur i ulvesonen:

På ettersommeren har vi tatt noen ettermiddagsturer til ulike vann på Finnskogen, som ofte blir til rene kveldsturer - dere kjenner en **sportsfisker - bare ett kast til, ett til og plutselig står vi ved vannet i skumringen**. Det kan være riktig spennende, både med tanke på alt som kan sanses: Lukten av myr, bær og vann og ikke minst dyr om begynner å røre seg når sommernettene mørkner. Rådyr har vi skimtet i trygg avstand fra oss mennesker. **Min samboer har sagt til meg at "der var et ulvehyl, kanskje noen svarer"**. Den gangen det var tydeligst/nærmest hadde jeg ikke høreapparat på så jeg fikk dessverre ikke hørt den vakre sangen. Min samboer har veldig god hørsel og har hørt ulv i skogen, både på Finnskogen og i Rendalen der vi også har vært en del. **Jeg ble så hoppende glad for at han hørte dette, skulle ønske jeg hadde fått hørt det jeg også**. Dette var i det som kalles Kynna-reviret. **Vi har også leid ulike hytter av Statskog på Finnskogen år om annet, men** har dessverre aldri sett dette flotte dyret selv de kan ha vært i nærheten. Den 12 november er årsdagen for drapet på Kynna-tispen, som var på vandring for å finne seg en make. Langt ned i Sverige kom hun før hun møtte en med gevær og ble historie. Den datoen tenner jeg alltid lys ute.

Mann, Finnskogen:

Jeg har to hunder og har bodd her i 8 år. Vi går mye turer i skogen og ser etter dyr vi kan ta bilde av, plukker bær og sopp. Jeg har aldri vært redd for å møte på ulv, nærmøte med elgen er farligere da, og bjørn. Har alltid villet se bjørn, men de er jo så vare, så det har jeg tilgode å se. Vi har sett gaupe her en gang og ferske gaupespor flere ganger. En gang gikk jeg og hunden min ut på verandaen og jeg kastet ballen nedover i hagen og hun løp etter, det jeg ikke så når jeg kastet ballen var at det sto tre ulv på veien i den retningen jeg kastet ballen, så hunden min løp mot ulvene, så glad og fornøyd og hentet ballen, men da skvatt jeg siden løping kan få frem jaktinstinkt hos ulven, så jeg brøla navnet til hunden min og ropte "kom hit", og da pila de tre ulvene som noen livredde tullinger avgårde. Tre ganger til har jeg sett ulver i skråningen ovenfor huset mitt og de stikker av med en gang de merker meg. Ulven var utrolig flott.

Kvinne, 55, Østmarka:

Kom på Østmarka tispå like ved hiet (uten å være klar over at hi med valper var like ved). Hun ulte og «sa i fra» at hun ikke ville ha oss der. Vi forlot stedet raskt. Hadde litt høy puls der og da, men i ettertid så er det en opplevelse jeg husker med stor glede!

Rovviltets Røst
pb 1410
2406 Elverum

Elverum, september 16. 2022.

Statsforvalteren i Oslo/Akershus

Statsforvalteren i Innlandet

Miljødirektoratet

Klima og miljødepartementet

Rovviltets Røst (heretter kalt RR) påklager rovviltnemdenes fastsetting av kvote og fellingsområde for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen sesongen 2022/2023.

RR mener det ikke er mindre enn en skandale at rovviltnemdenes flertall overser to rettsinstanser klare dom om ulovlig vedtak! Riktig nok er ikke dommen rettskraftig da departementet 15. september offentliggjorde anke til høyesterett. Men totalt å ignorere to rettsinstansers entydige avgjørelse viser at flertallet utviser en maktarroganse uten sidestykke!

RR finner det påkrevet igjen å henvise til at i Norge eksisterer et maktfordelingsprinsipp. I dette prinsippet foreslår og vedtar Stortinget landets lover og domstolene tolker og dømmer!

Og to rettsinstanser har avgitt dom om at vedtaket om uttak av Letjenna 2019 var ulovlig!

Rovviltnemdenes flertall setter seg utover domstolsavgjørelser til fordel for ca. 3% av Norges befolkning som løser jaktkort og rundt 14 000 bønder hvor majoriteten driver sauedrift og utmarksbeite på deltidsbasis uten tanke eller samspill med norsk faunas øvrige fritt levende arter!

Distrikts-Norges hodeløse avhengighet av et husdyr som spiller så liten rolle i norske husholdningers næringsinntak og etterspørsel, er skremmende. Å fortsette bygging på «råtten grunnmur» kan bare ende opp i varslet katastrofe, som distrikts-Norge ikke ser ut til å ha vilje til å løse!

Utmarksbeite kan utøves bærekraftig og med samspill med norsk faunas øvrige arter!

RR viser til sekretariatets fremstilling til augustmøtet i Rovviltnemdene hvor det tydelig går frem at med utgangspunkt i de foreløpige bestandsrapportene styrer flertallet i rovviltnemdene forvaltningssonen for ynglende ulv mot 2 helnorske ynglinger.

RR finner det nærmest som tjenesteforsømmelse at rovviltnemdenes flertall vedtar uttak som bevisst styrer mot en situasjon hvor vi risikerer å havne under det helnorske bestandsmålet!

RR noterer seg også at Miljødirektoratet ikke kan garantere re-merking av Setten-revirets individer og faren for å felle genetiske viktige individer for den Sør-Skandinaviske ulvebestanden er overhengende og uakseptabel!

RR anser vedtaket i strid med rovviltforskriften, Bernkonvensjonen, Naturmangfoldloven og biologisk/zoologisk almen kunnskap samt bestandsbiologiske fakta. Samtidig er det RR syn at vedtaket undergraver Stortingets ulveforlik, Stortinget målsetning om rovviltarter naturlig tilhørende norsk fauna, prinsippet mot todelt forvaltning hvor bærekraft er et av nøkkelordene i deres samfunnsoppdrag etter rovviltforskriften og ikke minst folkeviljen!

Rovviltnemndene mener at et slikt uttak som er vedtatt ikke vil påføre bestanden for stor samlet belastning og henviser til § 10 i naturmangfoldloven.

§ 10.(økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Vedtaket dokumenterer ikke merbelastningen de vedtatte revirene utgjør utover hva som kan forventes av et ulverevir, og RR mener at naturmangfoldlovens § 10 må komme til anvendelse.

Vi mener nemndene fastsetter en kvote som sannsynliggjør en bestand på under det fastsatte norske bestandsmålet på minimum 3 helnorske ynglinger neste år.

RR vil også påpeke at Mangen-reviret ligger svært nærme Setten-reviret - og dersom ikke alle evt. valper vil bli merket, vil de mest sannsynlig komme til å undersøke områdene rundt og utenfor reviret, i den hensikt å vandre ut.

I januar/februar måned er det ofte unglulver på vandring ut av revirene, utforsker fødrevoirets yttergrenser og er med stor sannsynlighet at disse vil bevege seg inn i fellingsområdet til Mangen-reviret.

RR mener derfor at § 9 i naturmangfoldloven bør komme inn anvendelse her:

§ 9.(føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

RR mener også at naturmangfoldlovens § 18 b og c ikke kan anvendes, for selv om bestandsmålet er nådd kan det ikke være sånn at man fastsetter et vedtak som med stor sannsynlighet gjør at det norske bestandsmålet ikke vil bli nådd neste år.

Når det gjelder Mangen-reviret er det ingen skader av vesentlig betydning, ei heller andre offentlige interesser som kan medføre at paragrafen kan anvendes.

§ 18.(annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene)

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk

- a. for å beskytte naturlig forekommende planter, dyr og økosystemer,
- b. for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom,
- c. for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning,
- d. for innfangning til gjenoppbygging av bestander,
- e. for innfangning til lovlig oppdrettsvirksomhet,
- f. for forskning, undervisning eller taksonomisk virksomhet, eller
- g. som er fremmede organismer.

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. Det skal ved vurdering av uttak av rovvilt etter første ledd bokstav c legges vekt på om bestandsmål som er vedtatt i Stortinget er nådd.

Nemndene skriver dette i vedtaket: " Innenfor reviret Mangen er det beitedyr i og rundt reviområdet. Husdyr holdes på inngjerdet område, men dette er ikke til hinder for angrep fra ulv. Det vises i denne sammenheng til at ulv drepte 30 sau innenfor godkjent rovdrygjerde i Marker sommeren 2021. Nemndene viser også til at beitebrukere som ikke får nyttiggjort utmark, fører til matsvinn og uheldig avvikling av tradisjonelt kulturlandskap. Dette har vesentlig betydning for de

distriktpolitiske og samfunnsmessige interesser som skal vurderes iflg hjemmelsgrunnlaget etter Naturmangfoldlovens § 18 C."

RR vil påpeke at det nevnte rovviltangrepet i Marker sommeren 2021 viste at gjerdet hadde flere feil og mangler. Det er godt kjent at det ved inspeksjon ved gjerdet kom over flere steder der ulv hadde eller kunne ha kommet inn, bla gjennom altfor store åpninger mellom bakkenivå og nederste tråd.

Det er ikke husdyr på utmarksbeite og man må kunne forvente at gjerdene blir ettersett og vedlikeholdt av eier.

Når det gjelder jakt skriver nemndene dette:

Innenfor Mangen er det småvilt- og storviltjakt. Nemndene viser til sekretariatets vurdering av belastningen for jegere og rettighetshavere som gjør seg gjeldene innenfor ulvrevir, og at disse belastningene bygger opp under konfliktene knyttet til ulveforvaltningen. Det vises til at redusert jaktutfoldelse tillegges vekt i en samlet vurdering av hjemmelsgrunnlaget etter Naturmangfoldlovens § 18 c.

RR etterlyser dokumentasjon på disse belastningene som det vises til. Det kan ikke være sånn at enkeltpersoner skal kunne melde om "belastninger" uten at dette blir vurdert eller undersøkt nærmere, slik man feks så i Slettås-reviret for noen få år siden.

Der påstod lokalbefolkningen at ulvene i Slettås var nærgående.

Dette avviste en relativ stor undersøkelse i regi SNO senere.

Rovviltets Røst ber Klima og Miljødepartementet om å avvise vedtaket om lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen.

For Rovviltets Røst

Anne Margrethe Vadder
Leder

May Opheim
Styremedlem

ULV I HELE NORGE

c/o Hanne Marie Greibrokk
Rødhettes vei 38
1388 BORGES
3025 ASKER
Norge

Asker 29.09 2022

Vedtak – Klage på vedtak om uttak av ulv i ulvesonen Mangen revir og 3 foreslåtte grenserevir

Viser til forslag av rovviltneemder forslag på uttak av ulv 2022 / 2023 og dette er vårt tilsvar

Klage innsendt av organisasjonen: Ulv i hele Norge

Organisasjonsnummer 929506855

ULV I HELE NORGE:

Landsdekkende turgruppe for vern av rovdyr. Arrangere turer i revirer og rovviltområder. Knytte kontakt med lokalkjente i rovviltområder. Kartlegge, anmelde og innrapportere til politi og datatilsynet om ulovlig aktivitet rettet mot rovdyr.

Foreningen;

Ulv i hele Norge , er særdeles bekymret over vedtak /forslag og anser dette som sterkt lovstridig .

Vi begrunner dette med 3 hoved punkt

1. Først var prinsipp
2. Ulvens overlevelse i Norge
- 3 . Smitte hensyn.

Først et tilbakeblikk:

Ulven var i Norge lenge før menneskene og fulgte hjortedyrene for over 30 000 år siden den har overlevd istider og er et av våre eldste gjenlevede villedyr.

Rovdyrenes funksjon gjennom tiden har verdt å holde naturens eget samspill og eliminere og ta ut sykdom på andre dyr den lever sammen med. Dette samspillet fungerte fint helt inntil vi mennesker startet en total utryddelse av rovdirene. Vi oppnådde dette på slutten av 1800 tallet og i ca 100-200 år hadde vi få store rovdyr i Norge og konsekvensene de ser vi / har vi nå.

ULV I HELE NORGE

c/o Hanne Marie Greibrokk
Rødhettes vei 38
1388 BORGES
3025 ASKER
Norge

-Norge var første land i Europa med CWD prion sykdom på hjortedyr. Vi har overflod av hjortedyr og har knapt kontroll over mengden hjortedyr i hele landet. Vi har parasitter, hjortelus fluer og mye smitte på både rein og hjortedyr. Pest, skabb på rev og alvorlige smittsomme sykdommer. Vi har nylig oppdaget rever nå med fugleinfluensa da de spiser smittede fugler men vi har for få store rovdyr som tar knekken på smittede rever. Dette fører til mere smitte og unødvendig lidelse for dyrene i skogen og ikke minst i verst tenkelig fall smitte overføring til oss mennesker. For vi har ikke ulv lenger i hele landet eller store rovdyr som naturlig fjerner sykdom som tidligere. Alle de store rovdyrene er sterkt eller kritisk truet i Norge. Vi har satt menneske i sentrum for å løse naturens oppgaver – noe vi dessverre mislyktes sterkt med. Ulven har fått egen sone som bare blir mindre og mindre for hvert år samtidig som sykdom i skogen øker og spesielt der det ikke er rovdyr.

Heldigvis kom økologi inn som fag og kunnskap om natur ble etablert også i forhold til rovdyr. Prosessen førte til at ulven ble fredet i 1973 for å øke en bestand som nesten var utryddet. Men arten var og er; kritisk truet derfor var bestandsmålet ment som et minimums mål aldri et maksimumsmål. Vi har et bestandsmål satt av politikere altså ikke fagkyndige, men politikere som lett lar seg manipulere av næring og økonomiske hensyn.

Å skyte på en kritisk truet art ref. artsdatabanken er derfor etter vår oppfatning i strid med gjellende lovverk og internasjonalt lovverk. At man ikke har lært etter en pandemi hvordan smitte oppstår og kan utarte er for oss skremmende.

På vegne av organisasjonen Ulv i hele Norge ser vi situasjonen som ufaglærte politikere utsetter vår natur for som meget kritikkverdige.

Ulv i hele Norge ønsker selvfølgelig ulven tilbake til sine opprinnelige skoger for å hanskes de problemer dere nå har skapt. Dette må selvfølgelig skje i et samarbeid med næring og sikring av husdyr. Slik som våre Europeiske naboland løser og sikrer husdyr. Men organisasjonen Ulv i hele Norge er sterkt bekymret for at vi allerede er for sent ute vedr smitte og at spredning av smitte går dessverre for fort.

Vi krever derfor **straks tiltak fra miljødirektoratet om å opphøre ulvesone og for øyeblikkelig totalt vern av ulven slik fredningen var ment i 1973.**

Det er meningsløst å skyte på en så viktig art som i tillegg til å kunne redde skogen fra sykdom, er i et så sterkt mindretall at den fremdeles er kritisk truet. At ulven da på et internasjonalt nivå er levedyktig er uvesentlig da vi er opptatt av Norsk natur og forbygge sykdom i Norge,

Ulven er etter artsdatabanken også meget utsatt for innavl, at man da foreslår å vedta å skyte ulv er meningsløst og uforsvarlig både på artens overlevelse men smitte hensyn som beskrevet over.

Antall ulv i Norge er også beregnet på feil grunnlag da det går ut på talte DNA spor fra i fjor, det betyr at man ikke tar med ulovlig jakt / tyvjakt som har skjedd etter telling. Økokrim bekrefter at dette skjer i stort omfang og har nylig vært ute i media og informert og bekreftet at dette skjer og i hovedsak på ulv.

ULV I HELE NORGE

c/o Hanne Marie Greibrokk
Rødhettes vei 38
1388 BORGES
3025 ASKER
Norge

At roviltnemnda i tillegg vurderer Mangen reviret som har genetisk viktig ulv(Deisjø paret) i nabo reviret Setten reviret ,er bare en bekreftelse på at roviltnemnda står for en utryddelse av arten.

Vi har absolutt ingen tiltro til ulvejegere.

Ulve-jegerne vil ikke se forskjell på ulvene, men kan gå inn for å feilaktig felle genetisk viktige ulvene enten med vilje eller «uhell». Vi har ingen tiltro til ulvejegere da mange har 0 visjon og tidligere jaktledere har markedsført dette personlig med bilder på fb og logoer på luer og biler.

I tillegg har staten en pågående rettsak og blitt dømt for 2 tingrettsdommer med at lignende jakt i ulvesona med dom på at jakt var ulovlig.

KONKLUSJON:

Vedtak er ulovlig

All jakt på ulv i Norge og Norsk / svenske grenserevir bør opphøre så lenge art er under levedyktig bestand i Norge.

Vi krever samtidig at ulvesone opphører og ulven gjeninnsettes i hele Norge i sine naturlige habitat for skogens overlevelse samt oss menneskene som bor i hele Norge.

Vi krever at fagkunnskap og rettferdighet ovenfor Natur i Norge

Kilder :

Det Norske folk

Norsk institutt for naturforskning

www.artdatabanken.no

Norsk lovverk.no

Grunnloven

Naturmangfoldslov

Bernkonvensjonen

Mvh **Ulv i Hele Norge** ; Styreleder Hanne M .Greibrokk

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Statsforvalteren i Innlandet

Miljødirektoratet

Klima- og miljødepartementet

Finnskogen, 03.10.2022

Ulvens Dag påklager rovviltnemndenes fastsetting av kvote og fellingsområde for lisensfelling av ulv innenfor ulvesonen 2022/2023.

Familiegruppene Mangen, Ulvåa, Juvberget og Kockohonka må få overleve nærings- og jaktinteressene i det aktuelle områdene, i naturkrisens tid. Ifølge Hurdalplattformen skal natur ligge til grunn i alle saker. Er det nå vi skal oppdage det? Eller skal vi bare gjemme det under teppet, slik vi har gjort så altfor, altfor lenge?

ARGUMENTER:

- arten ulv er **kritisk truet** i Norge
- vi har en **ulvesone** som skal prioritere ulven
- **genetikken** må hensyntas for langsiktig levedyktighet og bevaring – Settenhannen?
- kunnskap om **allmenne helse- og sikkerhetshensyn**, generelle begrunnelser fra rovviltnemndene og **nordmenns holdninger til ulv** må legges til grunn
- **aktuelle rettsaker** bør være grunn nok til å avstå fra felling innenfor ulvesonen
- vi lever alle i en **akutt naturkrise** hvor de ville dyrene bare blir færre og færre

BERGRUNNELSEN:

1. Ulven er en kritisk truet art i Norge

Ulven er en kritisk truet (CR) art i Norge. Truede arter er arter som står i fare for å dø ut.

«Uansett hvilken måte man anvender blir ulven klassifisert som CR etter kriterium D1.» D1 = Antall reproduserende individ \leq 50 <https://artsdatabanken.no/Rodliste2015/rodliste2015/Norge/48025>

Rødliste for arter: <https://www.artsdatabanken.no/Rodliste>

Siste bestandstelling viser at det vinteren 2021/2022 ble registrert 51-52 helnorske ulver (nedgang!), 74-77 grenseulver, og 38 (ssb.no høyere tall enn forrige telling, altså flere drept/døde) <https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2997123>).

Det er i strid med rovviltforlik på Stortinget (samlet oversikt i «*Stortingsmelding 21, Ulv i norsk natur*» kap. 2: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20152016/id2480008/sec2#kap2>), lovverk (naturmangfoldloven, § 4-1218 b og c <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100>) og forskrifter (rovviltforskriften: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2005-03-18-242>) samt internasjonale forskrifter (Bernkonvensjonen:

<https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1979-09-19-1>, Stortingets samtykke til Bern: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Saksside/?pid=1985-1989&mtid=117&vt=a&did=DIVL57064>).

Dødeligheten i dagens bestand i Norge og Sverige er høy: 20% på eldre dyr og 25% på valper. Blant påviste døde ulver dominerer dødeligheten forårsaket av mennesker med 82%, fordelt på 52% skutt og 30% drept i trafikk. I tillegg har vi ulovlig jakt, som vi vet har vært betydelig. Hentet fra NINA-rapport fra, men vil jo tro prinsippene er noenlunde de samme i dag. (<https://www.nina.no/archive/nina/pppbasepdf/fagrappport/061.pdf>)

2. Ulvesonen skal være områder hvor ulven prioriteres

Hva er ulvesonen?

Ulvesonen er det området hvor Stortinget har bestemt at ulven skal ha sitt leveområde. Området som ble fastsatt av Stortinget i 2004 utgjør ca fem prosent av Norges landareal. Det dekker hele Oslo og gamle Østfold og deler av gamle og gamle Akershus.

Hvorfor skal vi ha en ulvesone?

Tydlig soneforvaltning er et av hovedprinsippene i norsk rovviltpolitikk og et sentralt virkemiddel for å nå den todelte målsettingen om å **sikre både rovvilt** og beitenæring.»

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/rovvilt-og-rovviltforvaltning/sporsmal-og-svar-om-norsk-ulvepolitikk/id2480696/>

I forarbeidene til viltloven (Ot.prp. nr. 37 (1999–2000)) heter det:

*«Differensiert forvaltning i relasjon til felling etter § 12, betyr at restriksjonsnivået med hensyn til fellingspraksis differensieres. Differensieringen vil kunne være forskjellig for de ulike arter som følge av artenes ulike adferdsmønster, utbredelse og bestandsnivå. **Kriteriene for felling på de ulike restriksjonsnivåene må ikke undergrave målsettingen om å sikre bestandens overlevelse.** Hensynet til å sikre bestandens overlevelse anses som så vidt grunnleggende at det er tatt inn i lovteksten. Av den grunn er det stilt obligatoriske krav om at de nærmere kriterier for felling som fastsettes i forskrift skal ivareta dette hensyn. Se nærmere om bruken av ordet under punkt 4.4. Hvilken størrelse og sammensetning av vedkommende rovviltbestand som er nødvendig for å sikre bestandens overlevelse er **først og fremst et faglig skjønsspørsmål som forvaltningen må ta stilling til blant annet på bakgrunn av vitenskapelige betraktninger og den til enhver tid foreliggende kunnskap...**»*

I forvaltningsplanene definerer rovviltnemndene hvilke områder som er **såkalte prioriterte yngleområder for rovvilt**, der man fortrinnsvis skal oppfylle regionens bestandsmål, samt prioriterte beiteområder, der hensynet til beitedyr skal veie tyngst.

(<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20152016/id2480008/sec2?q=ulvesonen#kap2-5>)

Med henvisning til utdrag nevnt over, etterspør vi grunnlag i rovviltnemndenes vedtak, gjennomgående i hele vedtaket, -> hvor vises det til og begrunnes med prinsipper fra soneforvaltningen til ulvens fordel og med tanke på en økologisk og bærekraftig forvaltning av arten?

3. Langsiktig forvaltning –genetikk, reproduksjon og dødelighet

«Den skandinaviske ulvebestanden er relativt isolert fra andre bestander. De genetiske forholdene – med et ekstremt høyt innavlsnivå – er en stor utfordring. Slike arvemessige forhold kan avgjøre om bestanden er levedyktig på sikt.» <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/ulv>

Rapporten viser at den skandinaviske ulvebestanden fortsatt sliter med innavl. Graden av innavl (den gjennomsnittlige innavlskoeffisienten) er beregnet til 0,23 (tall fra 2019). Det betyr at det gjennomsnittlige slektskapet mellom lederulvene i revir med yngling er tilnærmet lik søskenrelasjoner i en mindre innavlet ulvebestand.

<https://www.rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4520/Nedgang-i-den-skandinaviske-ulvebestanden.aspx> (2018) og <https://rovdata.no/Nyheter/Nyhetsartikkel/ArticleId/4761/Ulvebestanden-i-Skandinavia-g-229-r-fortsatt-ned.aspx> (2019).

Ettersom innavlsgraden er såpass høy som den er i den skandinaviske ulvepopulasjonen, er det viktig å se mer på innavlsgraden. Innavlsgraden for ulvebestanden i helnorske og grenserevir oppsummeres i tabellen under. Dette dokumentet ble tilsendt rovviltnemndene sammen med møteinnkallingen i 2019.

<https://prosjekt.fylkesmannen.no/Documents/Rovviltnemnda%20FMHE/Rovviltnemnda%20region%205%20-%202016/Fellessak%204-17-%20Vedlegg%203%20-%20Oversikt%20genetikk%20ulverevir%20Norge%202016-2017%20-%20korrigert.pdf>

Revir	Inventerings- periode	Grense- status	Sosial status 2016/2017	Yngling 2016	Tispe	Hann	Innavis- koeff.	Kommentar
Aurskog	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V615*	V624*	0,307	
Julussa	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V582 (F2)	V351*	-	Ny ledertispe (V582), som er datter av lederhannen, er ikke mor til valpekullet fra 2016
Letjenna	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V338*	V369 (F2)	0,225	
Osdalen	2016/2017	N	Familiegruppe	Ja	V495 (F2)	V530 (F2)	0,229	
Mangen	2016/2017	N	Familiegruppe	?	V557 (F2)	V669*	0,218	
Slettås	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Ja	V289*	V492 (F2)	0,298	
Varåa	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Ja	V539 (F3)	V585*	0,238	
Rotna	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Nei	V268*	V316*	0,274	Ekstremt stabilt par, har vært i reviret siden vinteren 2008/2009
Skillingmark	2016/2017	N/S	Familiegruppe	Ja	V508 (F2)	V590 (F2)	0,354	Bror og søster
Juvberget	2016/2017	S/N	Familiegruppe	Ja	G34-16 (F2)	G148-15 (F2)	0,317	
Magnor	2016/2017	S/N	Familiegruppe	Ja	V680 (F2)	G68-15 (F3)	-	
Skugghøyden	2016/2017	S/N	Familiegruppe	Ja	V376*	V286 (F1)	0,152	
Elgklinten	2016/2017	S/N	Annen stasjonær forekomst	Ja	V551*	-	-	Yngling 2016. Far til det ene identifiserte avkommet ikke identifisert i reviret i vinter.
Flisdalen	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V559 (F2)	V555*	0,236	
Gråsmark	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V431 (F3)	V405*	0,252	Trolig steril hann
Kynna	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V569*	V356*	0,305	Trolig steril hann
Østmarka	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V572*	605 (F3)	-	Ledertispe avkom fra far/datter parring
Hobøl	2016/2017	N	Revirmarkerende par	Nei	V504 (F3)	V586*	0,416	Lederhann avkom fra far/datter parring i Østmarka og dessuten halvbror til ledertispa, som også er født i Østmarka
Rømskog	2016/2017	N/S	Revirmarkerende par	Nei	V678 (F3)	V681 (F3)	-	
Fulufjellet	2016/2017	S/N	Revirmarkerende par	Nei	V481 (F2)	V631 (F3)	-	
Boksjo	2016/2017	S/N	Revirmarkerende par	Nei	V575 (F2)	G31-17 (F3)	-	

I Sverige konkluderer to uavhengige forskningsgrupper med at det minimum må være 300 ulver for at bestanden skal sikres en langsiktig og bærekraftig overlevelse, forutsatt at det kommer en immigrant fra Russland/Finland hvert 5. år. Dersom det ikke kommer til nye genetisk viktige individer, vil det være nødvendig med flere individer for å sikre den langsiktige overlevelse.

Jeg siterer her fra Svenske Naturvårdsverkets rapport:

<https://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2015/ru-bevarandestatus-varg/Regeringsuppdrag-delredovisning-utreda-gynnsam-bevarandestatus-for-varg-korrigerad%20version.pdf>

«Givet att de svenska och skandinaviska vargarna utgör en del av den nordeuropeiska vargpopulationen (genom immigration och emigration, och genflödet som är associerat med detta) bedömer Naturvårdsverket, liksom alla utom en av forskarna, att det behövs minst 300 vargar i Sverige, samt att minst en ny immigrant från Finland eller Ryssland ska reproducera sig med de skandinaviska vargarna under naturliga förhållanden varje 5-årsperiod (varggeneration), för att vargen i Sverige ska kunna anses ha gynnsam bevarandestatus.»

«Den genetiska förbindelsen genom invandring av vargar från de finsk-ryska delpopulationerna måste fungera för att bedömningen minst 300 vargar ska gälla. Om reproduktion av nya immigranter ej sker med skandinaviska vargar varje varggeneration skulle den skandinaviska stammen behöva bestå av minst 1700 vargar för att klara de genetiska bevarandekriterierna och därmed kunna anses ha gynnsam bevarandestatus. De naturligt invandrade vargarnas överlevnad i Skandinavien är därför av avgörande betydelse.»

«Syntesförfattarna är eniga om att en genomsnittlig inavelsgrad på maximalt 0,20 på lång sikt är acceptabel för den skandinaviska vargstammen, givet den minsta frekvensen av invandrande vargar...»

Rovviltnemndene skriver i sitt vedtak at vedtaket anses ikke å true overlevelsen av ulvebestanden på lang sikt, men innavl og dødelighet, som er viktige faktorer, tillegges ikke mye oppmerksomhet i argumentasjonen. I stortingsmeldingen står det:

«I den skandinaviske ulvepopulasjonen har man derimot en årlig dødelighet på 20 % hos lederdyrene i en flokk, slik at sannsynlig ungeproduksjon vil være langt lavere. I tillegg er det dokumentert at den høye innavlsgraden i den skandinaviske ulvepopulasjonen påvirker kullstørrelsen negativt.»...

«Den årlige dødeligheten i ulvepopulasjonen i Skandinavia er i gjennomsnitt ca. 25 %, men blant unge individer som vandrer ut er dødeligheten 54 %. Hovedårsaken til at ulv dør i Skandinavia er primært felling eller andre dødsårsaker forårsaket av mennesker. Blant umerkete ulver er lovlig felling (lisensfelling og skadefelling) og trafikk de vanligste dødsårsakene (henholdsvis 60 % og 25 %). Øvrige årsaker er for eksempel ulovlig felling, sykdom m.m. Blant merkete ulver i Skandulvprosjektet er den største dødsårsaken ulovlig avliving.» ...og...

«Små populasjoner er utsatt for primært to typer genetisk risiko: 1) genetisk drift (kontinuerlig tap av genetisk variasjon over tid), og 2) Innavlsdepresjon (mer akutt og kan gi effekt innom kort tidsperiode). Tap av genetisk variasjon kan føre til lavere mulighet for å tilpasse seg fremtidige utfordringer, for eksempel sykdom eller endret levestil. Innavlsdepresjon kan gi utslag gjennom skadelige egenskaper, for eksempel av fertilitet eller misdanninger i ulike former.» ... og ...

«Dagens skandinaviske ulvestamme er relativt liten og isolert fra andre populasjoner. Små populasjoner har økt risiko for å dø ut på grunn av genetiske utfordringer.»

Tilråding fra KLD til Stortinget: *«En betydelig trussel mot den sør-skandinaviske ulvebestandens overlevelse på lang sikt er at bestanden er isolert og sterkt innavlet. Det er gjort flere ulike sårbarhetsanalyser for den sørskandinaviske ulvepopulasjonen de senere årene, som belyser ulike spørsmålsstillinger og som gir en større forståelse av sammenhengen mellom tap av genetisk variasjon og risiko for at populasjonen dør ut.*

Det innebærer at dersom det finnes andre tilfredsstillende løsninger enn å drepe ulv, så skal dette vurderes og anvendes – også utenfor ulvesonen.»

Innavlsgraden må i større grad vektlegges i forvaltningen av ulv i Norge.

I den sammenheng spør vi om man har nylige bevis på at den genetisk viktige Setten-hannen fortsatt lever? Hvis han viser seg å være død, bør vel dette få konsekvens for det samlede uttaket?

5 Allmenne helse- og sikkerhetshensyn/generelle begrunnelser

Hva sier Grunnloven om rettighetene til naturmangfold og bevaring?

«Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken. Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd. Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.»

(<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn>)

Høyesterett: «Arbeidet med naturvern har i dag både en konstitusjonell bakgrunn i Grunnloven § 110b [nå § 112] og en folkerettslig bakgrunn i Konvensjon om biologisk mangfold av 22. mai 1992. Disse rettskilder må ha adskillig vekt sjølv.»

Hva ønsker nordmenn?

Nordmenn flest ønsker en bærekraftig delbestand av ulv i norsk natur og at vi må kjempe for bevaring av arter og naturmangfold. Dette ser vi blant her, i denne ferske rapporten, publisert av Miljødirektoratet denne måneden «Kunnskap og holdninger til naturmangfold 2020».

«For syv år siden visste nordmenn mindre om naturmangfold og var mindre bekymret for tap av naturmangfold enn EU-borgere. Nå har dette snudd.

- ➔ Så å si alle (97%) i Norge mener i dag at det er viktig å stanse tap av naturmangfold fordi vår velferd og livskvalitet er avhengig av natur og naturmangfold. Vi ser også at oppslutningen for å gjennomføre ulike tiltak for å beskytte naturmangfoldet har økt siden 2014, sier Ellen Hambro, direktør for Miljødirektoratet.
- ➔ 8 av 10 mener mulig utryddelse av arter og ødeleggelse av økosystemer i Norge er alvorlig.»

(<https://www.miljodirektoratet.no/aktuelt/nyheter/2021/oktober-2021/flere-nordmenn-bekymret-for-tap-av-natur/>)

Vi mener det er viktig og riktig å ta hensyn til hva nordmenn flest ønsker for Norge og sine etterkommere. Mange ønsker en naturlig natur med livskraftige bestander av dyr som hører hjemme her, som ulven. Mange ønsker å ta vare på det vi får til å ta vare på av økosystem og ville dyr.

Flere undersøkelser støtter dette synet og vi ønsker her å trekke fram Østmarka utenfor Oslo som et godt eksempel på ulv nært mennesker, og menneskers reaksjoner på dette. Mennesker som bor rundt Østmarka bor nærmere ulv enn det de fleste i for eksempel Trysil gjør. Østmarka omfatter kommunene Oslo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk og Ski og har mer enn 110 000 friluftslivsutøvere årlig. Dette poenget gjør østmarkaundersøkelsene spesielt relevante. Per dags dato kjenner vi til en ulvetispe i reviret, men på tidligere tidspunkt har det vært en familiegruppe på minst 5.

Utdrag fra rapporten «*Ulven i Østmarka. En velkommen innflytter?*» NINA, Skogen, Ketil; Krange, Olve 2013 <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2371326>

«Blant folk som bor rundt Østmarka, er det flere tilhengere enn motstandere av å ha ulv i marka. Oppslutningen om ulven er større i de to oslobydelene enn i Enebakk og Rælingen. Blant bygdefolk som er skeptiske til ulv, er det en vanlig oppfatning at om bare ulven kunne etablere seg nær store byer – og særlig Oslo – så ville byfolks positive syn endre seg ettersom de fikk mer erfaring med dyret (se for eksempel Skogen, Mauz & Krange 2008). Men det er ingen entydig sammenheng mellom det å bo nær ulven og en negativ oppfatning av ulv.»

Utdrag fra rapporten «*Ulven i Østmarka – en dalende stjerne? Endringer i oppfatninger av ulven fra 2013 til 2015*» NINA, Skogen, Ketil; Krange, Olve <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2365182>

«Fra 2013 til 2014 var det nesten ingen forandring i dette bildet, ref. rapporten fra 2013 (over). I denne perioden var det også få som hadde sett ulven. Sommeren 2015 kom det imidlertid en del angrep på sau i Enebakk, og ulv ble observert nær bebyggelse der. Dette fikk stor medieoppmerksomhet. Det ble arrangert folkemøter, og Enebakk kommune valgte å gå ut med et råd til skoler og barnehager om ikke å ta med barn ut i skogen. Undersøkelsen som ble gjennomført i september 2015 viste tydelige endringer Enebakk og Rælingen: Betydelig færre er nå positive til ulven enn det som var tilfelle i 2013 og 2014 – selv om rundt en tredel fortsatt liker at ulven er der.

I Alna og Østensjø er det nesten ingen forandringer i folks oppfatning av ulven – den er fortsatt gjennomgående positiv. Oslofolk mener nemlig for det meste at det er hundeierens ansvar å forhindre ulveangrep – et syn som er ikke er så dominerende øst for marka. Oslofolk legger også mer ansvar på saueiere for å hindre rovdyrtaap og ulykker enn det folk i Enebakk og Rælingen gjør. I Oslo er det heller ikke så stor forståelse for sauer som hobby – i motsetning til i Enebakk og Rælingen.»

Utdrag fra rapporten «Friluftslivet og ulven. Markabrukeres meninger om ulvene i Østmarka.»
NINA, Lodberg-Holm, Hanna Kavli; Gelink, Henriette Wathne, ; Krange, Olve
<https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2367923>

«Informantene i undersøkelsen er regelmessige brukere av Østmarka og alle uttrykker at marka er svært viktig for dem. Informanter uttrykker et positivt syn på ulv ut fra en opplevelse om at ulvene hører til i naturen og har rett til å være i Østmarka. «

Vi ser altså at mennesker som sogner til, og bruker Østmarka stort sett er positive til ulv der de selv ferdes. Videre ser vi at de som utviklet mer negativ holdning, trolig gjorde dette som følge av saueangrepene i Enebakk, og ikke grunnet «allmenne helse- og sikkerhetshensyn». Vi ser også at oslofolk i større grad mener at det er hunde- og saueeiers ansvar å forhindre ulveangrep.

I tillegg til de ovenfor nevnte rapportene, ønsker vi også å trekke frem følgende fra Ipsos sin undersøkelse for Glommen Skog, utført i 2016: «Kommentarrapport Holdninger til ulv 18.-21. april 2016»: http://www.glommen-skog.no/wp-content/uploads/Glomme_Ipsos_Kommentarrapport-2016.pdf

«Ipsos finner at av de som bor i områder med ulv, vil 20 prosent ha flere ulver, mens 50 prosent synes det er passe som det er.»

Konklusjonen er klar, og Ipsos skriver:

«Det betyr at ca. 70 prosent av dem som bor i ulveområdene rapporterer det man kan kalle positive holdninger til ulv.»

På spørsmål om «hensynet til ulv er viktigere enn jaktinteressene», svarer 46 prosent at de mener at ulv er viktigere enn jakt, mens 37 prosent mener at jakt er viktigere enn ulv.

Ipsos ba folk ta stilling til om «vi bør ha ulvebestander over hele landet». Omtrent en tredel i Ipsos' utvalg går lenger enn organisasjonene som er de fremste talerør for vern av ulven i Norge i å ønske større areal for ulven.

I debatten om ulv i Norge har det blitt argumentert med at vi ikke har ansvar for å ta vare på ulv som er av finsk-russisk opprinnelse. Ipsos spurte om dette også, og synspunktet ser ut til å ha liten støtte i den norske befolkningen. 84 prosent svarer at det «spiller ingen rolle» for vår forpliktelse til å ta vare på ulven. Spørsmålet om innblanding av hund har også vært oppe i debatten. 57 prosent svarer «spiller ingen rolle» på spørsmål om dette eventuelt bør få konsekvenser for bevaring av ulven.»

Vi mener at demokratiet skal gjelde og telle i Norge, og regner følgelig med at dette viktige poenget tas hensyn til i forvaltningen framover. Paragraf 18 c er like viktig for oss som ønsker en bærekraftig natur i økologisk forstand, som for dem som tjener penger på den.

Hva sier naturmangfoldloven?

«Felling kan gjennomføres for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn eller andre offentlige interesser av vesentlig betydning. Men felling kan bare gjennomføres dersom det **ikke finnes annen tilfredsstillende løsning**.

I rovviltnemndenes begrunnelse for felling ulvefamiliene innenfor ulvesonen, nevnes de negative virkningene med hensyn til beitenæring (ikke vektlagt), jaktutøvelse (ikkje vektlagt) eller psykososiale forhold (noe vektlagt).

«Belastningen knyttet til det psykososiale aspektet ved å leve i områder med ulv kan til en viss grad forebygges for eksempel ved informasjon, hjelp til å håndtere frykt og konfliktdempende tiltak. Sekretariatet kan ikke se at det foreligger tiltak som fullt ut kan avhjelpe den frykt og uro som mange opplever ved å bo i et ulverevir.»

- Vi mener det er fullstendig uholdbart at en fredet art, eller noen som helst art, skal drepes på bakgrunn av noen menneskers opplevelse av frykt for ulven og opplever forringet livskvalitet. *Hvordan hadde det blitt hvis myndighetene skulle ha tatt hensyn til alle nordmenns ulike former for frykt og angst, mer eller mindre rasjonelt eller irrasjonelt, på mange områder i samfunnet? Hvilket land hadde vi vært hvis alle nordmenns opplevelse av forringet livskvalitet av ulik karakter skulle være styrende for politikken vi fører?* Vi kan ikke basere naturforvaltning på frykt. Noe daværende klima- og miljøminister, Vidar Helgesen, også uttalte i sin tid: <https://www.ostlendingen.no/rovdyr/ulvesaken/nyheter/helgesen-om-ulvejakt-frykt-er-ikke-nok/s/5-69-393254>

(Ironisk nok mannen som fikk inn 18c.)

- Derimot mener vi at løsningen på hvordan å hjelpe mennesker med frykt og uro som nevnt i vedtaksteksten over: *Belastningen knyttet til det psykososiale aspektet ved å leve i områder med ulv kan til en viss grad forebygges for eksempel ved informasjon, hjelp til å håndtere frykt og konfliktdempende tiltak.*

Til en viss grad forebygges? Hvorfor ikke til en stor grad? Hvordan behandles slik tanker og følelser innenfor medisinen?

Kopiert fra snl.no:

«Psykiske lidelser er en samlebetegnelse for sykdommer og tilstander som påvirker tanker og følelser. Psykiske lidelser medfører ofte nedsatt funksjonsevne i dagliglivet og kan skape ubehag som reduserer livskvaliteten.

Samtalebehandling (psykoterapi), individuell eller i grupper, og medikamenter (psykofarmaka) er de to viktigste behandlingsformene.

Andre behandlingsmetoder kan benyttes som supplement til samtaler og psykofarmaka. Eksempler på slike behandlingsformer kan være kropporienterte behandlingsmetoder som for eksempel autogen trening, anvendt avspenning og psykomotorisk fysioterapi.»

https://sml.snl.no/psykiske_lidelser

Viser for øvrig til disse rapportene omkring ulv og nærheten til mennesker:

1. «Bevegelsesmønsteret til ulv i Slettås: effekten av hus og hunder»: <https://brage.inn.no/innxmlui/handle/11250/222557>
2. «De aller fleste ulver unngår områder der vi bor.»: <https://forskning.no/hogskolen-i-innlandet-partner-rovdyr/de-aller-fleste-ulver-unngar-omrader-der-vi-bor/1310462>
3. [Her finnes flere aktuelle rapporter:](#)

Vi ønsker også å vise til Ulvens Dag egne tidligere initiativ:

- Den 12. oktober 2016 **overleverte vi 62.200 underskrifter** «STOPP DEN PLANLAGTE MASSESLAKTEN AV ULV I NORGE!» til Vidar Helgesen i resepsjonen til Klima- og miljødepartementet: <http://www.nasjonen.no/politikk/60000-underskrifter-for-ulv-overlevert-helgesen/>
(antall underskrifter er i dag hele 72.450:
<https://www.opprop.net/ja-til-ulv-i-norsk-natur-nei-til-stortingets-utrydningspolitikk>)
- Lørdag 15. oktober 2016 gikk **vår store massemønstring for ulv** av stabelen foran Stortinget. 18 sterke appellanter; fagfolk, politikere, yrkesgrupper, verneorganisasjoner og en jeger holdt brennende innlegg om ulvens naturlige plass i norsk natur, foran minst 3.000 oppmøtte.
Her omtalt av Lørdagsrevyen: <http://ulvensdag.no/2016/10/15/nrk-lordagsrevyen-omtaler-ulvens-dag/>

Summen av disse undersøkelsene, oppropet og massemønstringa viser at folk flest ønsker ulv i norsk natur, og dette mener vi at forvaltningen skal ta på alvor. Kunnskap er veien å gå, og benytter anledningen til å minne om følgende:

«Det er en klar sammenheng mellom negative holdninger til ulv, mangel på kunnskap og usikkerhet til arten (Karlsson, Bjärvall, & Lundvall, 1999).»

Oppfordrer til å lese «Løpa varg» av Kerstin Ekman, se Folkeopplysningen om ulv samt tvserien Fenris laget av Nordisk film.

Rovviltnemndsmedlemmene er forpliktet til å sette til side sine partipolitiske føringer og personlige overbevisninger, og sørge for en ulveforvaltning som bevarer og sikrer langsiktig overlevelse for ulv i Norge. **En ulveforvaltning som baseres på oppdatert fagkunnskap og forskning, som fokuseres på økologi, bærekraftighet og gjeldende lovverk.**

FN advarer og ber menneskeheten ta langt bedre vare på naturen og de som bor der. Kode rød. Ifølge WWFs Living Planet Report har vi på bare 50 år hatt en gjennomsnittlig nedgang på 68 prosent i verdens dyrebestander. I disse dager publiseres det en oppdatert rapport, og den vil ikke vise noen bedring. Tvert i mot. Kun forverring.

Når skal Norge – som nå har fått sitt sanne ansikt presentert for store deler av verden som en gedigen skuffelse og sinke når det kommer til klima- og naturkrisen – trå til å gjøre det vi kan?

Jim Dutcher, The Wisdom of Wolves:

“Like many other animals, they are emotionally intelligent beings. A wolf knows who he is, and he sees his packmates as individuals.

He has a concept of how his actions are perceived by others.

He is capable of empathy, compassion, apology, and encouragement.”

Har dere?

Med vennlig hilsen

Marianne Mikalsen for Ulvens Dag

marianne@officecontrol.no

tlf. 99226680

